

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXIV рік видання. № 235, січень, 2014

*І чужому навчайтесь,
У свого не цурайтесь...*

Т. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор - Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідещук,
Іван Ковач, Микола Корнищан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Нас гріє Кобзареве слово*
- ❖ *Зв'язки Тараса Шевченка з польськими письменниками і революціонерами*
- ❖ **«Сміються, плачуть солов'ї...»**
*Чудовому письменнику
Миколі Лясевичу
17 січня минуло 100!*
- ❖ *126-ий поменник Юрієві Федьковичу*
- ❖ *Щедре повноліття*
- ❖ *«Де корінь, де поверхня» або
Береги поезії Івана Ковача*
- ❖ *Михайло Трайста: «Чесні жони» або
Смійтесь на здоров'я*
- ❖ *Буковинські трафунки*
- ❖ *Я служив у війську разом
з Васіле Александрі
(Оповідання із циклу «Промахи»)*
- ❖ *Немеркнуча чарівність зимових
свят давноминулого дитинства*
- ❖ *Небилиці з дідусевої скарбниці:*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

2014 – РІК ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Йосип ПАЛЯТИНСЬКИЙ,

член Української асоціації письменників Західного регіону,
лауреат літературно-мистецької премії ім. Марка Черемшини,
м. Кіцмань Чернівецької області

Нас гріє Кобзареве слово

До 200-річчя від дня народження українського поета Тараса Шевченка

Тарас Шевченко – гордість і слава українського народу, один із найвидатніших письменників світу.

Мало хто з поетів удостоївся такої шани і всенародного визнання. Немає в нас на Україні такого міста і села, куточка, де б не знали імені Великого Кобзаря. З покоління в покоління передаються розповіді про улюбленого поета «Він вийшов з народу, жив з народом і не тільки думкою, а й обставинами життя був з ним міцно і кровно зв'язаний», – так писав про Шевченка відомий російський письменник Михайло Добролюбов.

Прошли роки. Здійснилися мрії українського поета. Народ здобув жадану волю, щасливий тим, що живе в незалежній Україні.

9 березня 2014 року виповнюється 200 років від дня народження геніального Тараса Шевченка – виразника дум і прагнень пригноблених усього світу. Ця дата вічно є всенародним святом, бо полум'яне слово Кобзаря пробивало шлях до народу і піднімало його на боротьбу проти гнобителів.

Мені, як колишньому вчителю української літератури, особливо дорогий Тарас Шевченко. І по сьогодні пригадую роки навчання у Львівському державному університеті імені Івана Франка, лекції в Шевченківській аудиторії викладачів та професорів кафедри української літератури про нелегкий життєвий і творчий

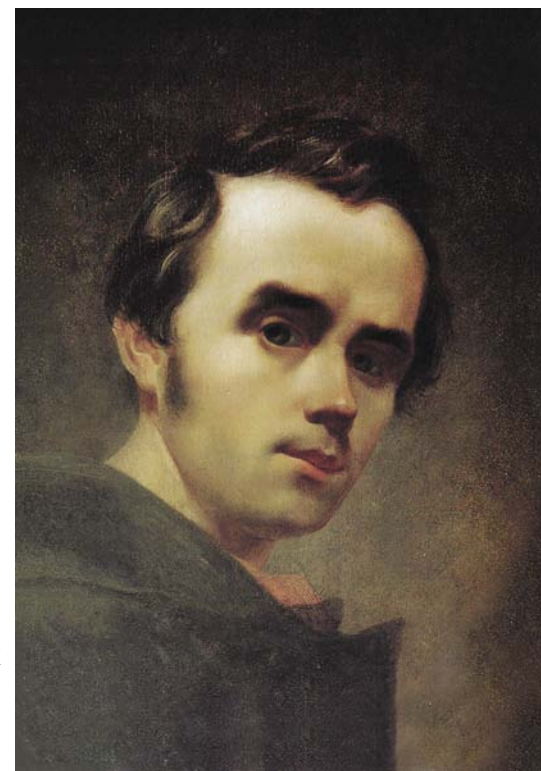
шлях поета, уроки у Верхньостанівецькій школі на Буковині, де разом з учнями мандрувалося шляхами Великого Кобзаря. З цікавістю і великим захопленням слухали мої вихованці розповіді про вшанування пам'яті співця за царизму та в наш час. Адже Шевченка ще за його життя суворо переслідували за прогресивні настрої, забороняли поширювати твори поета і вшановувати його пам'ять. Боялися гострого слова Кобзаря і в радянські часи.

Та все ж таки справедливість взяла верх. Український народ, все прогресивне людство світу свято оберігають пам'ять дорогого всім нам Тараса Шевченка.

Урочисто відзначали Шевченківські дні і в нашому селі Тулова, що на Снятинщині, Івано-Франківської області, де я народився. Пригадую ще з дитинства, навчаючись в молодших класах, як проводилися Шевченківські вечори в сільському клубі.

Березневі дні були великим святом для усього села. До вшанування пам'яті Шевченка готувалися заздалегідь. Проводилися репетиції аматорів художньої самодіяльності, драматичного гуртка, в школі діти вчилися декламувати вірші поета, вивчали його біографію, творчий шлях. А як святково прибирали сцену!

(Продовження на 4 стор.)

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

Нас гріє Кобзареве слово

(Продовження з 3 стор.)

Посередині висів портрет Шевченка, гарно увінчаний вишитим українськими візерунками рушником. Кожний з учасників художньої самодіяльності був одягнутий у національні костюми, вишиті сорочки. Всі, хто був у клубі, із захопленням слухали, як майстерно виконувались пісні на слова Шевченка, особливо «Заповіт», «Реве та стогне Дніпр широкий», декламувались поетичні твори, зокрема, поеми «Катерина», «Сон», «Гайдамаки» та інші. Із задоволенням читали вірші і ми, школярі місцевої школи. До впадоби розповідали «Мені тринадцятий минало», «І виріс я на чужині», «Сонце заходить» та інші.

Пам'ятник Тарасові Шевченку і надмогильна плита на Чернечій горі в Каневі

...Невпинно проходить час. Змінили своє обличчя міста і села. На місці старих кріпацьких убогих хатин тепер височіють гарні, нові, впорядковані будинки з електрикою, газом, всіма зручностями. Як свідчення великої любові до Тараса Шевченка, встановлено пам'ятники славному Кобзареві.

Багатогранна літературна і образотворча спадщина Тараса Шевченка. Вона й понині глибоко вивчається вченими. Твори перекладаються багатьма мовами світу. Засновано Національну премію імені Т. Г. Шевченка, яка щорічно присуджується за кращі твори літератури і мистецтва.

Безсмертна слава народного поета-патріота. Ось як в одній із статей про Шевченка його подвижник Іван Франко писав: «Він був сином мужика і став володарем в царстві духа. Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком і вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим. Десять років він томився під вагою російської солдатської муштри, а для волі Росії зробив більше, ніж десять переможних армій.

Доля переслідувала його в житті, скільки могла, та вона не зуміла перетворити золото його душі у ржу, ані його любові до людей в ненависть і погорду, а віри в бога у зневіру і песимізм...

Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті – невмирущу славу і всерозквітаючу радість, яку в мільйонів людських сердець все наново збуджуватимуть його твори».

І в нинішньому 2014 році увесь прогресивний світ свято вшановують і відзначають 200-ліття із дня народження Тараса Шевченка. В ці дні Кобзареве слово ніби знову оживає, розмовляє з нами з віків минулого, підтверджуючи велику істину, що сучасне, народжуючись з минулого, народжує майбутнє.

То ж низький уклін Тобі, дорогий Тарасе, за щирість і правдивість відображення життя українського народу. Ти вічно житимеш у наших серцях.

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

Йосип ПАЛЯТИНСЬКИЙ

Безсмертна слава Кобзаря

Засів над ними грізний суд,
Щоби зробить розплату.

До тебе я горнись, Тарасе!

(200-річчю від дня народження
Т. Г. Шевченка)

До тебе я горнись, Тарасе,
Черпаю мудрості життя.
Долаймо разом всі незгоди,
Щоб кращим стало майбуття.

Твоє правдиве, гостре слово
Дороговказом є в житті.
Донині сильне, невмируще,
Гласить за правду йти в Христі.

Як гарно все нам подається,
Насправді все – це є брехня.
Хіба нікому не здається,
Що гірше ми живем щодня?

Де розум наш і наша сила,
Чому заснули, мовчазні?
Невже на всіх чека могила,
Серця в нас стали кам'яні?

Не треба вірити фарисеям,
Що лізуть в душу, мов змія,
А варто в очі їм сказати –
Ще світла доля засія!

Брехню ніяк ми не сприймаєм,
Що рветься так на наш поріг.
Тебе, Тарасе, ми читаєм,
“Неправда всяка – то є гріх”.

Не довго буде панувати,
Колись прийде розплати час.
Спасибі, батьку, наш Кобзарю,
Що мудрості навчив ти нас.

До тебе горнеться Україна,
Бо цінна правда вся твоя.
Довічно будемо пам'ятати
Величне світові ім'я!

Він був поет з народних мас,
Хіба ще цього мало?
Його творіння час на час
Реалії віщало.

Його боялись, як меча,
Як кобри і гіпнозу.
Бо він рубав, немов з плеча,
Огидливу погрозу.

Безсила була тут брехня,
Хоча ятрила рани.
Та правда, воленька зоря
Розбила нам кайдани.

Піднявся зразу гнівний люд
За все «віддячить» кату.

Пам'ятник-хрест з могили Тараса Шевченка

Україно моя, світе мій,
Були шляхи жагучі.
Ми сповнені ясних надій –
Не вернуться вже тучі.

Життя людське розквітло знов
І хвиля тьми розтала.
Врятує націю любов,
Щоб доля краща стала.

За це боровся наш Тарас,
Його нащадки, діти.
І нам тепер прийшов вже час
Усе це розуміти.

Безсмертна слава Кобзаря,
Його огненне слово.
Як та провісниця зоря
Палає веселково.

Ім'я Шевченка –
то наш стяг!

«Кобзар» Шевченка відкриваю,
Гортаю віщі сторінки,
З колін встаю і виростаю,
Читаючи його рядки.

«Реве та стогне Дніпр широкий»
Чи «Гайдамаки», а чи «Сон» -
У кожному творі зміст глибокий,
Що б'ється з серцем в унісон.

Нас гріє Кобзареве слово
І в юності, й на схилі літ.
Йдемо до нього на розмову
Через священний «Заповіт».

Щоб пам'ятала Україна
Історії тернистий шлях.
Вона не стала на коліна,
Ім'я Шевченка – то наш стяг!

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

І.К.Кіцимія (1908-1996), професор Факультету іноземних мов та літератур Бухарестського університету (1938-1973)

Зв'язки Тараса Шевченка з польськими письменниками і революціонерами

(Скорочено)

Тарас Григорович Шевченко належить народові, який зазнав не тільки рабство внутрішніх визискувачів, але й поневолення іноземних володарів, пожадливих до великих землеволодінь і політичної сили.

Великий український письменник належить до того ряду європейських творців, які боролися за визволення своїх народів чи за свободу інших. Їхній одностайний голос перелунувався від одного до іншого понад всією Європою. Байрона і Гюго, Пушкіна і Міцкевича, Шевченка, Петефі і Белческу одухотворювали спільні ідеали гуманності і волі, вони виступали проти барикад, громадянською силою зразково долаючи кривду і пригнічення.

На відміну від їх усіх, Тарас Шевченко це єдиний, який вийшов з покритої соломою хати і босоніж почав проторювати важкий шлях до хрустальних палаців творчості. Тому до кінця свого життя залишився вповні відданим народові і його прагненням кращого життя, надаючи власній творчості глибокий народний характер.

Шевченко змалку передусім спізнав польське поміщицтво і його примхи. Батьки поета і він сам були кріпаками поміщика Енгельгардта, на землі якого жили і працювали. Молодий Тарас був винятково обдарованим до науки, але згідно з польськими феодальними законами, уведеними конституцією з *Piortków* 1496 і 1501 рр., молоді кріпаки могли навчатися грамоти чи освоювати певне ремесло тільки при згоді поміщика. Подібної згоди надіявся дістати Шевченко, коли сім'я Енгельгардта жила у м. Вільно, але не одержав, бо молодий Енгельгардт затримав його при дворі для свого власного обслуговування.

Таким чином, 1829 року Тарас Шевченко опинився у центрі, де революційна традиція польської молоді була живою. Він захопив повстання 1830 р., коли вірші Міцкевича з «Оди молодості» були приклеєні на міських мурах. У той час Шевченко вивчив польську мову, читав і полюбив творчість Міцкевича, як і творчість інших видатних польських письменників. Від тепер і надалі ідеї національного і соціального визволення народів знаходитимуться на першому місці у думці і серці Шевченка.

Шевченка, який виявив незвичайний талант до рисунка і малювання, Енгельгардт, маючи потребу оздобити стіни свого помешкання сімейними портретами, віддав його для

вдосконалення живописного мистецтва у Варшаву до Фр. Лампі і до хорошого професора університету м. Вільна Яна Рустема. З нагоди свого навчання Шевченко глибше увійшов у польське середовище і в його культуру, деякий час провів у Варшаві.

1831 року кріпак Шевченко їде вслід за своїм власником до Петербурга, де його віддано на подальше освоєння живописного мистецтва до Ширяєва. Тоді випало йому щастя познайомитися із співвітчизниками І.Сошенком та Є.Гребінкою, а через них з великим російським поетом В.Жоковським та славнозвісним художником Брюлловим. Вражені талантом Шевченка, вони вирішили визволити його з кріпацтва і надати йому свободу дії. Їх намір здійснився, і 22 квітня 1838 р. Шевченко здобув волю.

У Петербурзі Шевченко зразу ж здивував своїм великим літературним талантом, і перша збірка його поезій з 1840 р., «Кобзар», засвідчила велику поетичну появу. Жодна дотодішня українська книжка не викликала настільки вражаюче враження. Вона засвідчила сердечне пройняття стражданнями українських народних низів, пробудження духу відваги у невідомих до тоді поетичних формах.

Українська тематика увійшла у зацікавлення польських письменників-романтиків, особливо тих із так званої «української літературної школи», як Северин Гоцинський (1801-1876), Юзеф Богдан Залеський (1802-1886) і ін. Юліуш Словацький (1801-1876) надрукував 1832 р. у першому томі «Поезій» поему «*Zemija, romantans poetyczny z podań ukraińskich w sześciu pieśniach*» («Земля, романтична повість за українськими легендами у шести піснях»), в якій оспівує новими тональностями красу легендарної історії України, життя козаків на Дніпрі та на Днілі¹. Майже безперечним є той факт, що Шевченко увійшов у контакт з польськими творами, в яких мова йшла про його країну, і вони стали додатковим імпульсом для його творчості. Пізніше, на заслання він згадуватиме не тільки читання твору Гоголя «Мертвые души», якого жадатиме знову в листі до своєї подруги Варвари Рєпніної², але і твір Ю.Б.Залеського, примірник якого одержить від хорошого польського друга [III, 401-411]. У 1841 р. Шевченко друкує найобширніший із своїх творів – поему «Гайдамаки», в якій зображує повстання українських селян 1768 р. проти польських

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

магнатів. Основана на традиціях і давніх народних піснях, поема сповнена пожарами і кровопролиттям. Поета несправедливо обвинувачували в нелюдському ставленні. Бо передусім повстання ніколи не бувають гуманними. Повстанці не в силі імпонувати собі певну міру поведінки. Шевченко по-реалістичному зобразив повстання, як у фольклорних розповідях, без мелодраматизму. А, подруге, поет усвідомив, що повстання було проти панів, а не проти польського народу.

Тема повстання українських селян з 1768 р. була потрактована і польським письменником С.Гоцинським (1801-1876) у своїй поемі «*Zamek Kaniowski*» («Канівський замок»), що появилася 1828 р. Очолювачі повстання Залізняк і Гонта, фортеця Канів, хоробрість гайдамаків, насильства, вбивства, пожежі наявні і в ній. Шевченко ніде не згадує Гоцинського, ні його твір, але він, безсумнівно, ознайомився з цим твором, який викликав палкий диспут³ якраз у роки перебування Шевченка у Польщі, диспут з тих же причин, за які зазнала нападів і поема «Гайдамаки». Безсумнівно, панорама дії в одній і другій поемах – відмінна, геній Шевченка знайшов у поемі Гоцинського щонайбільше тему і заклик до здійснення твору, глибоко пов'язаного з минулим і звичаями українського народу. На відміну від твору Гоцинського, поема Шевченка – це епопея українського народу, що має характер і народну форму, в якій народні маси завжди на першому плані. Рухи і дії героїв втілюючи дух мас.

Після відвідання невільної рідної України 1843 р. і повернення 1844 р. до Петербурга, його вірші сповнюють не лише болісними тональностями, а набувають і тембр революційної оркестрації. Тепер Шевченко створює поему «Сон», в якій своїм фантастичним польотом з України до Петербурга зображає красу української землі у контрасті із суспільними відносинами, кривдою, картинами насильств. Цей твір, серед інших актів, накличе на Шевченка гнів царя.

Подібну подорож, із спільними картинами, подибуємо в частині твору «*Dziady*» (1833) Міцкевича – «*Droga do Rosji, Peterburg, Przegląd wojska*». І тут, подорожуючи до Петербурга, польський письменник живими кольорами змалює землю і людей, і тут Петербург постає на сотнях тисяч селянських трупів, встромлених на палях, в поемі ув'язнених карають задля насолоди царя, а її вірші переходять від елегантного до гіркувато-сатиричного тону. Шевченко не ознайомився особисто з Міцкевичем. Все-таки він з цікавістю читав його, і зв'язок між «Сном» і третьою частиною «*Dziady*»-ів сьогодні визнаний⁴. Великі творці запозичають одні від інших лише тему чи ідею. Шевченко здійснив твір, сповнений специфічним духом його творчості, явно особистішної.

На рік пізніше, 1846-го, у Києві постало Кирило-Мефодіївське товариство, яке таємно діяло за вільно погоджену федерацію слов'янських народів, керовану демократично-ліберальною системою. Ідеологом товариства був Н.І.Костомаров. В.П.Ведіна (цит. праця, стор. 36) показує, що своєю сутністю і палким дієсловом «Книги биття українського народу» близькі до твору Міцкевича «*Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*».

У березні 1847 р. товариство було викрите, а його членів арештовано. Шевченко подорожував тоді по Україні, маючи при собі найкомпромітніші в очах царизму документи: свої вірші, серед яких поеми «Сон» і «Кавказ, за які поетові дано найважчу кару: заслання рядовим солдатом у Сибір, а цар власною рукою дописав: «Під найсуворіший нагляд із забороною писати і малювати». Таким чином, для Шевченка розпочався новий період, уже заслання життя, його спочатку було заслано в Оренбург (1849), потім в Орськ на Уралі як включеного до експедиції на Аральське море, знову переслано в Оренбург (1849), згодом (1851) у Новопетровськ серед киргизьких степів, на північно-східній частині від Каспійського моря, де перебув до 1857 р.

Під час заслання Шевченко познайомився з рядом польських революціонерів, засланих, як і він, з якими здружився і якими пізніше цікавився у своїх листах, відчуваючись близьким ідеями і стражданням, але тісні й теплі зв'язки нав'язав з Броніславом Залеським (1819-1880), Зигмунтом Сераковським (1823-1863) і з письменником Едвардом Желіговським (1816-1864).

(Далі буде).

Примітки:

1 Див.: J.Słowacki, *Dziela*, під редакцією Юліана Крижановського, т.ІІ, *Poematy*, видання E.Sawgumowicz, Wrocław, 1959, стор.51-86.

2 Т.Шевченко, *Твори*, т.ІІІ, стор.364-365 [далі римським числом вказано том, арабським - сторінку].

3 Див.: «*Gazeta polska*», 1829, № 15 і слідуючі; також журнал «*Powszechny Pamiętnik Nauk i Umiejętności*», 1835, де у невідомій статті «*Nowa epoka poeziji polskiej*» Гоцинський відповідає на всі дотодішні напади.

4 Cf. Bohdan Łepski, *Zarys literatury ukraińskiej*, Варшава-Краків, 1930, стор. 219; В.О.Ведіна, *У спільній боротьбі*, Київ, 1958, стор.36. Див. і: Олександр Колесса, *Шевченко і Міцкевич*. Про значіння впливу Міцкевича в розвою поетичної творчості та в генезі поодиноких поем Шевченка // «Записки Наукового Товариства імені Шевченка», III (1894), стор. 36-152. Однак вплив Міцкевича перебільшується. Теми з «*Uscieczka*» Міцкевича і «*Тополі*» Шевченка, з «*Rybka*» і «*Русалка*» – загальнопоширені у романтиків. Між творами «*Improwizacja*» Міцкевича і «*Перебендя*» не можна встановити прямий зв'язок і т.д., і т.п.

3 Румунської переклав Іван Ребошапка

«Смиються, плачуть солов'ї...»

Іван КОВАЧ

ЧУДОВОМУ ПИСЬМЕННИКУ МИКОЛІ ЛЯСЕВИЧУ 17 СІЧНЯ МИНУЛО 100!

Талант уроджений, Микола Лясевиц з молодих літ почав писати, бо так склалася його доля бути українцем. Бо українці – поети.

Народжений у Малій Кисниці, а це на Поділлі в Україні, М. Лясевиц у своїх спогадах від самого дитинства і численних перипетій до самої старості зазнав багатьох тих же перипетій, які йому шкодили від малку до літ широких. І так він «додумався» писати. Талановито, щедро. І перекладати з румунської на українську мову здебільшого класиків – Емінеску, Кошбука, Гогу та інших.

Ще з часів «Нового Віку» (його вірним продовжувачем є наше «Вільне слово») М. Лясевиц друкував свої вірші, зокрема для дітей, – чисті вірші, талановиті, присвячені любові, щирому і доступному роздуму та розуму, як людина, яка, «завдяки своїй виносливості та відваги, – як пише Ольга Андрич, – усе переборолла, дійшовши до патріархального віку».

Друкував свої поезії також і в «Обрях», і в «Нашому голосі», – нашому журналі письменників Румунії.

Перша збірка поета поезій і пісень «Краплини живої водиці» вийшла у 2001 році у видавництві «Мустанг», – маленька, невеличка, в чому йому допомогла вельмиталановита художниця Надя Боєчко, дружина Василя Боєчка, колишнього тоді радника-посланника Посольства України в Румунії, і голова Союзу Українців Румунії Степан Ткачук.

Це була перша книжка самобутнього поета М. Лясевица, хоч до того часу він написав уже чимало віршів для дітей і дорослих, переклав з румунської мови на українську багатьох поезій. Читав свої вірші в Українській літстудії Спільки письменників Румунії, у вузьких колах друзів, радував своїм талантом неодних. Чимало віршів

надрукував на сторінках для дітей у «Вільному слові», бо він любив дітей і маленьких тваринок, з якими гостював і яких наближав до дітей, як дітей.

Присвячував деякі зі своїх поезій Тарасу Шевченку, читав їх друзям на святах. Любив Україну і дожив до її незалежності, якій присвятив вірш і гімн «Хай живе наша славна Україна» («Спів Україні») з великою любов'ю, адже поет уважав і вважає свою Батьківщину Матір'ю-Україною).

І диво дивне: працював М. Лясевиц не філологом, а залізничником, і тільки, як сказав Ст. Ткачук, «кокетував з поезією».

Вірші поета таки дуже майстерні, не вишукані, а природно-природні, як рідні і подаровані читачу, як людям, іноді звичайним, іноді вишуканим:

«В теплі твого серця
Душа моя вмилася,
А серце моє з твоїм
Подружилось.
І зерно мале перекинулось
В колосі. Завмер в німоті
Зачарований голос.
Без слів моя радість
З твоєю віршується,
Без звуків
Соната Бетховена чується...
В екстазі лиш очі
Вогнем загоряються,
Заковані мрії
Сльозою вмиваються...»

«Микола Лясевиц для мене – залізнична станція, на якій зустрічі і розлуки перекидуються у синіх птахів добрих згадок чи в зосенілих солов'їв хвилюючих ностальгій», – писав Ст. Ткачук.

«Смиються, плачуть солов'ї...»

Микола ЛЯСЕВИЧ

НЕ ЗНАЮ

Минає все на світі,
Такий закон природи:
Дитинство, юність – щастя.
Й нещастя – все минає;
І в урвище штовхає
Доба нас – без нагоди –
Чи хоче, – все вмирає.

Стерня нам босі ноги
І серце тільки коле...
Як перекотиполе,
Кудись доба нас гонить;
Ніхто ніяк не може
Її на мить спинити,
Щоби болючі рани
Хоч трохи залічити...

Проїшли стерню, кропиву,
Проїшли кущі колючі...
Вперед доба штурляє,
Доходимо й до краю...
Смеркається. Обоє
Ми на високій кручі...
Лишився крок єдиний, –
Чи, може, два – не знаю...

В САМОТІ

Зимна ніч,
Ніч сумна і сліпа,
Її очі пурга заліпила,
І струшує небо сліпе
Холодну крупу,
Котра цюкає
В шибку вікна,
Наче спогад
Розбитого серця.
А розум просіює
Пусто-хімерні надії...
(Моменти з життя)

Мить за миттю прожиті
І в стужу, і в спеку
Добою розмиті
І загнані,
Як оте листя
Осінньо-пізними
Вітрами
Кудись –
Далеко, далеко, далеко...

ЕПІЛОГ 1991

Він лежав в тиші німучій,
Стиснутий, наче в обценьках:
Крізь туман ледь помічає,
Ніби фея випливає;
Зір його, болем пекучий,
Бачить жінка молоденька,
Та через яку гадає
В нього... сива голова.

З наболівшою душею,
Коли пала темна нічка,
Кликав ніжно серед ночі
Ту – що мріялась щодня –
Й перед самою весною
Він розтанув, наче свічка,
І повік заплющив очі
В березні – першого дня!

ПОЕТИЧНИЙ МОМЕНТ

Дзвін вечірній тишу будить,
В жилах кров вмить оживає,
І таємно в нашій серці
Чарівний вогонь палає.

Знову спогади та мрії
В наших думках випливають,
Наче кораблі, що в море
Всі вітрила направляють...

ТОМУ, ХТО БУВ І Є ВЕЛИКИМ

Там, де щорік пишається калина, –
«Сердитий вітер» завива й тепер...
І всюди кожна зна тебе людина;
Бо ти живеш – ніколи не помер!

Тебе, як батька, завжди споминають,
Своїм життям боротись нас навчив;
Такі, як ти, – ніколи не вмирають,
В серцях людей ти жити заслужив!

Убрав ти в квіти славну Україну,
І гірку чашу вмів до дна допити.
Свій край кохав, як рідную дитину...

І ще за те, що кликав нас на битву,
Щоб кров'ю злою волю окропити;
Твій заповіт співаєм... як молитву!

ПОПЛЕТУСЬ В РЕСТОРАН

Поплетусь в ресторан,
де в балеті сплітаються
Радість, сум і любов (я – тепер і давно);
Там веселість зі смутком моїм побратаються,
Може, щастя й до мене загляне в вікно,

Тяжким смутком враз ранений звук піаніно
Воскресе в маячні все, що було без тям.
На замовлення гратимуть:

«Чом я нещасний?».
І «Спокійно і просто ми здибались з вами»...

І згадавши камін, де вогні догорали...
Я побачу «давно» – в посивілім тумані:
А потому все зникне, не буде печалі –
І закружаться п'яні лиш думи в омані...

Володимир АНТОФІЙЧУК, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

126-ий поменник Юрієві Федьковичу

11 січня ц. р. минуло 126 років від дня смерті Юрія Федьковича. Оцінюючи сподіяне й написане ним з погляду сьогодення, захоплюємося передусім його глибоким патріотизмом, чесним і самовідданим служінням рідному народові, сміливістю у боротьбі за соціальні й національні права поневоленого люду... Незадовго до свого відходу у вічність він завершив трагедію «Хмельницький». У ній заголовний герой заявляє: «...Бо я для України лиш живу». Цими словами видатний письменник, освітянин, редактор першої на Буковині української газети ніби підсумував власну громадсько-культурну діяльність. Адже весь свій талант і життєву енергію він сповна віддав рідному народові, поклав, за його ж словами, «на вітар матери-Руси, на вітар людськості».

Головною темою літературної творчості Юрія Федьковича була Буковина, край, де він «орлом родився», «де соколом ріс». Але своє щире, горде й волелюбне слово він ніс усій Україні, що, зокрема, підтверджує вірш «Нива» — своєрідний літературний маніфест митця:

А я піду — як палата,
Так і бідна хата,
Піду руськов Українов
Женчиків збирати.
Жніть, вжинайтесь, женці мої,
Та й дякуйте Богу,
Що поміг нам жито жати
На своєму полі.

Юрієві Федьковичу довелося жити і творити в умовах Австро-Угорської імперії, у складі якої Буковина перебувала на колоніальному становищі. Добре розуміючи суть цісарської політики, письменник-патріот усіяко осуджував і викривав зусилля чужинців, спрямовані на політичне й духовне

поневолення українців, на забуття ними власної національної приналежності.

Але ще більше обурення в Юрія Федьковича викликала діяльність Російської імперії, яка своєю загарбницькою політикою несла найбільшу загрозу народам світу, насамперед українському. Тому з усією прямою він заявляв: «О, Москово, мати ти всіх лих! / О, Москово, ти несита крові» (вірш «В день скону батька нашого Тараса Шевченка!»). У статті «Щоб не було запізно!» (1869), написаній у час активізації москвофільства, попереджаючи про небезпеку, яка йшла від російського царизму, Юрій Федькович підкреслював: «Битва під Полтавою (1709) звершилася, Русь завоювали московити, їх цар Петро привласнює ім'я переможеного народу, бере собі титул царя Руси й укладає програму своєї майбутньої політики: з Москви до Дніпра, з Дніпра до Вісли, з Вісли до Карпат, звідти до Дунаю, а від Дунаю до Босфору. Хіба стане хтось заперечувати, що це не розходилося з його програмою — програмою поневолення всіх

слов'ян?!» Ці слова як пересторогу маємо взяти до уваги і ми сьогодні, бо завойовницькі наміри ніколи не сходили з порядку денного Російської імперії — ні царської, ні більшовицької, ні путінської.

На патріотичних позиціях Юрій Федькович твердо стояв і в питаннях розвитку освіти. Він наголошував на вихованні дитини в дусі національних традицій, необхідності викладання шкільних предметів рідною мовою, у зв'язку з чим підготував навчальні програми й посібники, зокрема, «Буквар», оформлений народною мовою і фонетичним правописом. Цій же меті служили й художні твори Буковинського Соловія, адресовані дітям. Сам їх автор прагнув дати «найкращі у ручки дитинці книжечки» (вірш «Святий Николай»). З-поміж них особливий емоційний і виховний заряд несла

духовна лірика, яку Д. Лукіянович назвав «чудовими побожними піснями», які «ніхто досі не написав і хтосна чи напише». Приклад тому — поезія «Рідний край»:

Там, де я родився, там мій рідний край;
Слави, щастя, долі, Боже, єму дай!
Слави, щастя, долі, веселу годину,
Мир вівки вічні, мир на Буковину!

У контексті відзначених вище ідей слід розглядати

і вихід газети «Буковина», редакційний колектив якої було доручено очолити Юрієві Федьковичу. У першому числі часопису, датованому 1 січня 1885 року, публікувалося звернення до співвітчизників, у якому підкреслювалося, що преса повинна бути дзеркалом життя народу, виразником його дум і прагнень. Особливі надії покладалися на конституційний шлях розвитку, на який Австрія стала в 1867 р. «І чим котрий народ потрафив більше використати права конституції для себе, тим вище стоїть він понад другий народ, о таким лиш народі сказати можна, що він жме життям повним, природним, життям свободним — бо в его хаті своя правда, сила і воля», — наголошувалося у зверненні. Тому першочергове завдання «Буковини» — «...поставити нарід руський Буковини на рівний ступінь духового і морального розвою з іншими народами австрійської монархії».

У ці першосічневі тижні злободенними видаються передноворічні роздуми Юрія Федьковича. Характеризуючи 1886 рік як «рік распри, брани, лиха, горя», що «нас, як старців загублених, / Лишив і голих, і студених», «всім другим народам на сміх», поет дорікає лжепатріотам, запроданцям і закликає їх:

О, схаменіться уже раз
Ви, обскуранти, ідіоти!
Бо ми вже люде, а не скоти,

Бо правда з нами і за нас,
А з вами лож одна мерзенна
Та Абля кров свята, невинна
На ваших каїнських руках.
І буде Каїна вас жак
Всім на покай, усім на диво,
Гадюки, гнати аж у Неву,
А фурії за вами вслід...
Се Божий суд і наш завіт.

Ч. 24. Чернівці, 16. Грудня (28. л. Декабря) 1886. Рочникъ II.

«Буковина» виходить 1. (13.) и 16. (28.) кожного хвѣся.

БУКОВИНА.

Часопись политична и наукова для народа руского.

РЕДАКЦІЯ И АДМИНИСТРАЦІЯ «Буковини» знаходиться в м. Чернівцях (улиця Липайка ч. 29), куда в сѣб. долее адресовати писемки.

ОБЪЯВЛЕНІЯ И ПРИЛОЖЕНІЯ обчислюють ся вѣд. на дѣнь.

Цѣль руского часопису є моральне и матеріальне піднесенє народа руского. До осягненя сєи цѣли провадять газета зазначаючи кожного разу станъ народа, вѣ якогъ онъ знаходиться и подаючи способи до усунєня всего, що народови морально або матеріально шкодить.

«Буковина» поставила сєбѣ за задачу: моральне и матеріальне движенє буковиньского народа руского. Она совѣстно и неустрашимо вказовала на все, що буковиньскимъ Русинамъ приносить моральну або матеріальну шкоду. Нема одного числа, де бы она не выкрывала кривды, якй вороги руского народа єму причиняють або винити замышляють; словомъ: «Буковина» отворила очи Русинамъ, чтобы познали, хто они, та хто имъ братъ, а хто сѣбѣ радъ. «Буковина» подавала и раду, якъ бы Русинамъ выдубити сѣ зъ лиха, ободрала до борбы зъ ворогами за руску долю-волю. Що голось «Буковини» не прогомонѣвъ пусто, о томъ свѣдчить живѣйшій рухъ національній межі Русинами буковиньскимъ, якій бѣдъ часу выдавана «Буковини» все больше и больше змачаетъ. Сѣ кождымъ новымъ числомъ «Буковини» будивъ сѣ нашъ народъ, ширяло сго самопознанье, ставалася ясѣйшою самосвѣдомость народна, росло житє сѣое, не итучне. Вже одий толькы Читатель отворенъ вѣ послѣдній рочѣ даютъ достаточный доказъ здохнуть «Буковини». Вѣ «Буковинѣ» обя-

СВѢДѢНІЯ О КОНЦѢ РОКУ.

Сихъ числомъ кончить сѣ другій рочъ нашего издавничества. Вѣ сѣй то хвили и насуває сѣ нимо волѣ пытанье, що зробила «Буковина» за той часъ, та чи заходить потреба сѣи дальшого издаваня.

Сихъ скѣлька словъ сказали мы не для самохвадьбы, а для того, чтобы оправдати издаванье «Буковини» и вѣ новѣмъ рочѣ 1887., котре зъ Богомъ та за помощью циркыхъ Русинѣвъ продолжати будемо. Важнымъ доказомъ хосенности «Буковини» уважаемо и то, що она вже другій рочъ пережила о евоныхъ силахъ нимо ворожихъ нападьбъ и не точности вѣ уплатѣ декотрыхъ читателейъ сѣи. Залеглости стягати будемо хотѣбы и судово не задля покрьты довѣбъ; бо такихъ Богу дяковати не маємо, а за для того, чтобы выплекати зъ Русинѣвъ людей, що почувають сѣ до обовязку, причиняти сѣ до загального добра чимъ мога, а не легкодухѣвъ, що радѣ бы жити хитро, мудро, та невиннымъ коитомъ, дармо користуватись, а про народне дѣло не дбати. Залеглости стягати будемо и задля того, чтобы переконатись, на кого народъ нашъ числиты може, та и для того, чтобы надвышку употребити вѣ користь народа розширеньемъ нашего издавничества.

Не можемо промовчати, еще одной справы. — Вороги нашѣ а властиво народа нашего не жалѣють, а цѣлкомъ природно збѣльшуютъ сѣ и піддивиньсь, якъ вовкѣ вѣ овечу шкурѣ, туманить, кого можуть, що мы противники одиои вѣрѣ, а тягнемо на другу. Цѣ разъ и не два мы доказали вже безпѣдственность и злобность сѣи ложной клеветы; еще разъ и то разъ на завсѣгды скажемо: Русини, якъ и многіи иншия народы, сѣуть рѣшоч-

Усього себе Юрій Федькович віддав українському національно-культурному відродженню на Буковині. Він виступив з чіткою політичною програмою, спрямованою на те, щоби український народ посів гідне місце серед європейських народів. У цьому він був і залишається нашим учителем.

Іван РЕБОШАПКА

ПРИСТРАСНЕ «ГОРІННЯ» ПИСЬМЕННИЦЬКОЇ ДУШІ У МІСЦЕВОСТІ, ДЕ НІЧОГО НЕ ТРАПИЛОСЯ (II)

До 150-річчя від дня народження Ольги Кобилянської

(Продовження з № 233)

У першій частині статті з цим же заголовком із минулорічного (2013) листопадового числа «Нашого голосу» мова йшла про захоплення у Кимпулунзькому інтелектуальному колі молоді Ольги Кобилянської високими здобутками європейських літератур і провідними ідеями суспільства і культури кінця XIX століття та художнє моделювання в їхньому дусі пристрасної її вдачі стосовно літературного перевтілення життєвих реалій у той час, коли, як писав Міхал Садовяну про тоді «запорошене й злінивлене» та «притуплене й невиховане» провінційне північно-молдавське містечко Фелтічень, в якому наприкінці XIX ст. «нічого не трапилось», в не менш провінційному, недалекому від Фелтічень південно-буковинському містечку Кимпулунзі, не говорячи про ще менші й «глухіші» Ватра Молдовицю, Димку та Глибоку чи Болехів, в яких жила чи гостювала Ольга Кобилянська, на перший погляд, теж нічого примітного у той час, мовляв, не трапилось. У дійсності же, завдяки молодій Ользі Кобилянській та представникам української, польської, німецької, може, й румунської (згаданий Кобилянською у своєму щоденнику 18 серпня 1884 р. «вродливий, дуже розпатланий філософ Еміль Попеску» – це румун чи українець з румунським прізвиськом?) інтелігенції гуманітарного, художнього, юридичного, медичного, технічного й інших профілів, завдяки їхнім зв'язкам з Чернівцями, з іншими центрами європейської культури і літератури у Кимпулунзі «розгорілося», щоправда, невеличке але співмірне в мініатюрі з європейськими культурне «вогнище», якого «полум'я» інколи охоплювало і вищезгадані позакимпулунзькі місцевості і серед якого чимраз палкіше нуртувала й «розгорялася» постать пристрасної Ольги Кобилянської.

У останні самотнього художнього феномена Ольги Кобилянської ефективно подіяло кілька взаємопов'язаних між собою чинників, які наглядно і переконливо розкриваються при уважному читанні її щоденників, писаних у молодості (німецькою мовою) переважно вечорами зразу ж після кожної події, факту чи життєвої деталі, які глибоко вражали юну її гіперчутливість (часто пов'язану з постійною обсецією стосовно ставлення інших, зазвичай, мужчин до неї), при уважному читанні писаних пізніше її автобіографій, з яких «відсіялись» живі безпосередні, «сирі» напористі враження (в автобіографії «Про себе саму», написаній 1921 р. для Смаль-Стоцького, наприклад, вона зізнається, що пише «якнайкоротше, бо час, мабуть, дуже короткий»)

і добавились розсудливі, зрілі, інколи «синтетичні» але показові міркування, при читанні цікавої на значущі деталі епістолярії та інших матеріалів, виданих 1982 р. у томі «Слово зворушеного серця»¹.

Зовсім незрівнянно детальніше, ніж в описі Міхалом Садовяну містечка Фелтічень, постає з матеріалів вищезгаданого тома картина «чудово розположеного між горами», як оцінює Кобилянська значно пізніше (1921 р.) у вищезгаданій автобіографії, але провінційного, майже патріархального закуткового Кимпулунга, де вона 8-9-літньою «почала побирати науку», в якому «залізниця не курсувала в той час», «подорож (...) відбувалась возом», «книгарень не було, засобів до закуплення книг не було, крім часопису «Слово», руська (українська – *І.Р.*) книжка і деяка брошурка дивне десь принагідно попадали до наших рук». «Все було, мов павутиною, обсноване німеччиною, котра, сказавши правду, не була нам несимпатична. Будь-то через те, що все-таки, хоч ледве запримітним процентом, обзивалася в нашій крові, будь-то через те, що була самотнім джерелом, котре давало духовну поживу».

Коли 14-15-річною, закінчивши «всього чотири нормальні класи» і не маючи можливості далі вчитися, бо в неї були брати, якими, як майбутніми сім'янами згідно з тодішнім звичаєм батьки більше чи виключно турбувалися (їх, пише Кобилянська, «треба було утримувати в гімназії (...), і для дівчат (її й сестер – *І.Р.*) зачинилися брами науки»), юна Ольга Кобилянська, будучи «покинена сама своїй долі, як се буває звичайно в неможливих родинах урядників», з уродженою допитливістю «в малій містині Кимпулунзі» змушена була себе «духовно виживляти тим, що зберігала та місцевість з культури, літератури, штуки й науки між мішаною людністю, як німцями, румунами, процентом гуцульщини і поляків».

Категорична відмінність між «притупленим й невихованим» містечком Фелтічень і невеличким провінційним Кимпулунгом, яка спричинилася до того, що в останньому з них, хоча були «невидимими» для переважної більшості тодішніх та, на превеликий жаль, і сучасних жителів Кимпулунга і довколишніх місцевостей, але насправді відбувалися (ото ж, траплялися) властиві у той час лише йому благодійні справи: у Кимпулунзі, відзначає Кобилянська, «була хоч і невеличка, але добірна бібліотека», з якої за допомогою батька вона «діставала без перешкод книжки», бо батьки «підтримували в нас, дітей, дуже рано стремління й охоту до освіти». На превелике щастя юної

Ольги Кобилянської, закутковий Кимпулунг знаходився тоді на перехресті кількох, провінційних але важливих, шляхів поширення європейської культури. Старші брати, зізнається вона, «з чернівецької академії прибували на ферії» і доставляли їй німецьких класиків Гете, Шіллера, «відтак Шекспіра, що став мені щодалі милішим», твори Гейне, якого «читала постійно», децю з Дрепера. У Кимпулунзі 18-19-річна Кобилянська познайомилася і зблизилася з дочкою повітового лікаря Софією Окуневською (по чоловікові Морачевською), і вона «мов відродилась». «Від Окуневської мені пішло те світло, за яким я так тужила, невиразно мріяла». Софія «заговорила до мене українською мовою». Коли нова знайома перебувала «на студіях у Швейцарії» чи подорожувала до Італії, Львова або Відня, Ольга Кобилянська читала книжки, «що були (їй) доступні через німецьку мову», і таким чином вона «пізнавала поважні твори Бокля, Дрепера, Локке, Біхнера». З російської літератури, зізнається вона, «найбільший вплив на (неї) мали Тургенєв і Достоевський».

У хаті Кобилянських, відзначає письменниця у розпочатій 1903 р. «Автобіографії», «говорилося по-українськи, а також і по-польськи до часу, доки нам не стала доступна німецька мова, бо мати, хоч дуже любила українську мову й говорила нею радо (...), не забувала матірньої мови», тобто німецької, якою Кобилянська почала писати художні твори. Софія Окуневська познайомила у Кимпулунзі Ольгу Кобилянську із своєю родичкою українською письменницею Наталією Кобринською, яка ще більше підбадьорювала її до ознайомлення з українською літературою і культурою. Цим знайомством молода Кобилянська відчула, що для неї «отворився (...) інший світ». Між ними трьома «зав'язались такі гарні і приятельські відносини, що тривали роками, як, може, рідко між жінками». Софії Окуневській і Наталії Кобринській юна Кобилянська «звірилась із своєю тайною (писання художньої літератури – *І.Р.*), соромлячись немало про свій «злочин» і передаючи децю з написаного до перечитання». Вони дві звернули увагу на те, що їй «як українці, треба по-українськи писати», пообіцявши надавати відповідну допомогу для її становлення як української письменниці.

Цікаво відмітити, що наслідком щасливого збігу обставин (уроджений нахил до писання художньої літератури, душевна пристрась і запальність, доступ до вершинних здобутків європейської літератури тощо) художній феномен Ольги Кобилянської постав на не менш, ніж фалтиченський, провінційному побутовому фоні, якого вона відчутно усвідомлювала, і який сильно непокоїв чутливу її душу, в якій відбувалось неминуче почуттєве роздвоєння: провінційну відсталість рідних місцевостей вона виявляє, але це і болить їй. Кимпулунг, якого останнього вечора перед від'їздом з нього у щоденниковій записці з 12 липня 1889 р. називає рідним, любимим, незрівняним, незабутнім, в якому «залишила велику частку своєї душі і своїх почуттів», у її ж творі «Образок з життя Буковини» представлено таким, в якому, як і в описі Садовяну, дійсно нічого примітного не

траплялося: «Про літературу, музику та подібні серйозні теми, що мають для жінок велику вагу, чи про інші проблеми, що відсвіжують розум або здатні надати жіноцтву вищий напрямок – про це в К[импулунзі] й сліду не було. Здавалося, що всі ті, що схилиються перед застарілими думками та поглядами, сповненими забобонів, змовились і вибрали своїм місцем проживання К[импулунг]»; «Їсти, спати, пити – це і був життєвий девіз цих щасливих людей». 20-річної Кобилянській (щод. зап. 17.XII.1883 р.) всі тодішні близькі знайомі здаються дріб'язковими. Їй, як пише у розпочатій 1903 р. «Автобіографії», «приходилось не раз в житті боротися з вузькоглядністю, тупоумством і невільничими поглядами, що походили з традиційної заскорузлості і що були через свою довголітність сильні». Димка, наприклад, де на основі братовбивства за землю визрів задум повісті «Земля», написаної «каплями крові свого серця», де вона «багато чого навчилася», здається їй «глухим селом», в якому «все котиться до руїни» (щод. зап. 37.XII.1884 р.). Умови її домашнього життя, приналежного до того ж противного провінціалізму, якщо повірити свідченню з тієї ж щоденникової записки, перетворилися у Димці, де 26-річною вона доглядала Максиміліанових дітей, у гнітючу життєву «прозу», яка приводить її «чутливу на кожне явище, що надходить ззовні» (власне зізнання 12.XII.1888 р.), до крайньої розпуки, через яку Кобилянській не те, що не можна було займатись своїми культурно-літературними справами, вона позбавлена була навіть умов пристойного життя: «У мене такий настрій, як у молодого, голодного пса на прив'язі (...). Відколи я оселилася в цьому проклятому від бога гнізді, то не взяла в руки ні книжки, ні пера. Я стала нянькою Максових дітей (...). Я тут за служницю (...), нерви в мене розшарпані, ні тобі розважитись, ні піти на прогулянку, ні поговорити з розумною людиною. Жаж та й годі. Молодості я не мала, завше була тягловою худобиною, зайвою, непотрібом, про який ніхто ніколи не дбав». Її домашнє життя підсумково назве вона пізніше («Про себе саму», 1921 р.) «зачарованим колом», в якому вона «мало що знаходила для своєї душі і фантазії» і «з якого не можна [було] вирватися». Подібне становище, підсумовує 25-річна Кобилянська (щод. зап. 6 серпня 1888 р.), неминуче веде до духовної смерті: «...будь-яка духовність, якщо вона змушена жити тихо, по-міщанському й не поривається переступити межі, які їй рокують смерть, жалюгідно згине. Мені притаманна жажлива суперечливість. О, я так зниділа, і зниділа тому, що живу серед низького оточення».

А якщо і «виривалася» інколи із «зачарованого «кола», то і поза його межами попадала у не настільки «прозаїчне», але все-таки нецікаве, старосвітське і монотонне для неї життя. У потязі до Болехова (щод. зап. 29.VII.1889 р.), наприклад, вона відчуває, що той везе її у «нову одноманітну, монотонну вітчизну». У Глибокій вона «наче побита» (...). Їй здається, що «там сонне, беззмістовне, старосвітське коло думок» (щод. зап. 29.VII.1889 р.).

(Продовження на 29 стор.)

Вітаємо ювіляра! ❄ Вітаємо ювіляра! ❄ Вітаємо ювіляра!

Михайло МИХАЙЛЮК

ЩЕДРЕ ПОВНОЛІТТЯ

Рідшають ряди української інтелігенції, та за останні 20 років найбільших утрат зазнала наша література. Передчасно пішли з життя Степан Ткачук, Іван Шмуляк, Юрій Лукан, Корнелій Регуш, Василь Клим, Іван Негрюк, Ілля Кожокар, Михайло Небиляк, Василь Цаповець, Євген Мигайчук, Олекса Бевка. А припливу молодих творчих сил надто мало.

Тому радіємо, коли у світ виходять твори письменників старшого покоління, як оце недавно вийшла поетична збірка «Світ за рідним порогом» старійшини нашої літератури Михайла Волощука – вийшла до його 80-річчя.

***

Якщо перегорнути колекцію газети «Новий вік» 50-60-их років минулого сторіччя, то в одному з чисел можна прочитати репортаж під назвою «Наш Ганько». Мені (тоді я був майже випускником Серетського українського ліцею, а, може, вже й студентом) репортаж запам'ятався, бо «наш Ганько», себто Михайло Волощук, був однією із «зірок» Негостинського театрального гуртка, яким керував спочатку незабутній учитель Дмитро Аріч, а згодом його талановитий учень і актор Дмитро Куява. Слава про театральну негостинську «трупку» гриміла серед буковинських українців (і не тільки!), бо вони ставили на сцені класичні українські п'єси – від «Наталки Полтавки» до «Дай серцю волю, заведе в неволю», в яких, крім Михайла Волощука, грали провідні ролі Сільвія Ріщук, Микола Майданюк, Надя Білецька та інші.

Михайло Волощук був відомий не тільки як

актор, а і як поет, його вірші друкувалися на сторінках «Нового віку», як музикант і здібний маляр.

Тоді я не міг собі уявити, що стану журналістом, письменником і видавцем, редагуватиму поетичні збірки того Михайла Волощука, чиєю сценічною грою захоплювався десь півсторіччя тому.

У заголовок передмови до однієї із поетичних збірок Михайла Волощука я вивів рядок з одного його вірша: «В червоному пульсі совісті і правди», і тепер, до 80-річчя поета, (н. 12 січня 2014), ці слова набувають ще більшої ваги, бо ювіляр, доживши до свого творчого повноліття як творець красного слова, диригент, композитор, художник, став чи не найрепрезентативнішою статтю Негостини.

Для негостинців він уже не тільки «наш Ганько», як у далекі літа молодості, коли подавав великі надії у царині культури та літератури, він тепер незаперечний моральний авторитет, взірець для молодих поколінь, він, так би мовити, для односельчан ціла «інституція». Його пейзажні картини прикрашають доми багатьох негостинців, його збірки поезії, головню гумористичної, читаються односельчанами, пісні на його слова співають на сцені.

У свої літа Михайло Волощук вельми активний у поетичній творчості, і якщо попередня збірка «На берегах надії», яка вийшла до його 75-річчя, була селекцією віршів із попереднього поетичного доробку, то «Світ за рідним порогом» містить вірші, які друкувалися між часом на

Вітаємо ювіляра! ❄ Вітаємо ювіляра! ❄ Вітаємо ювіляра!

сторінках «Нашого голосу» і нові. Крім того, у нього готовий до друку збірник пісень на слова власних віршів, він багато малює.

Тоді як чоловіки його віку ходять з палицею, Михайло Волощук осідлає колесо (велосипед) і, дивись, майне до Серету, коли у місті ярмарковий день і, за традицією, на пляцу (ринку) зустрічаються так звані «вівторники»: наш ювіляр, Віцик Серединчук, Євсебій Фрасинюк, до яких примикає аптекар Юрій Пережук, котрий знайшов свою долю в Негостині, а у відпустці, коли я на рідній Буковині, вони і мене приймають до свого гурту.

Задушевні такі зустрічі друзів, і «вівторники» радіють ними: можна побалакати, знайомих здибати, дещо купити, чи просто прийняти ярмаркову «купіль». Буваючи в Негостині, я не оминаю обійстя пана Ганька.

Та час звернутися до збірки, яка увінчує понад півсторічну поетичну творчість Михайла Волощука.

Яка поезія, що входить до книги «Світ за рідним порогом?» Вона медитативна і ностальгійна. Поет зважає на терезах совісті своє життя і тепер, коли «в серці догорають літа», які «летять без вороття, /лиш спогади лишають», запитує себе: «Хто я, ріка, чи острівець?». Метафорично – людина острівець в ріці часу. Але Михайло Волощук, відносячись до текучості часу, бере за точку опертя та оберегу рідне село Негостину – «село єдине в світі», незгасний вогник у житейській млі, село «вічне і святе». Таким чином, його «острівець» прив'язаний душевними нитями до «материка», яким є рідне село, яке береже його «від блуду». Перед ним він сповідається у хвилини радості і душевного спокою, зневіри і вагань, плекає надії, що залишить за собою світлі сліди, які зітруть можливі огріхи, притаманні кожній людині.

Крім того, поет зливається з природою Негостини – з деревами, квітами, потоками, прислуховується до їх таємничої мови, вони надихають його вивисуватися над буденними клопотами. Звідси численні пейзажні вірші, милозвучні і сентиментальні.

У ряді віршів Михайло Волощук звертається до образу матері, ідеалізованого як у пісенній

народній творчості, яка чекає з далеких доріг свого сина, чи коли її вже не стало, він снить її: «Постій, моя мамо, зі сну не зникай, /Постій, як колись, біля мене...». Або живе материнськими спонуками: «Казала мати: «Не гріши, /Вважай на кожний рух і слово... Дивись на правду, як на хрест...»

Поет звертається до Бога як до найвищої справедливості. Людина повинна усвідомити, що над нею існує всевидюче око Творця, тому вона має пильно виважувати свої вчинки. Поет закликає: «Любіть, люди, Бога й молитесь щоднини, /Бо тільки молитва звільнить вас від тьми». А прозріння людини є запорукою чесно пройти життєвий шлях, не збиватися на блудні манівці.

У вірші «Я вам належу» Михайло Волощук виражає своє творче і життєве кредо. З висоти своїх літ він звертається до людей: «Я вам належу, вам усім, /Не свій я вже, і ви це знайте. /Я з піснею зайшов у кожний дім, /Прийміть, любіть її, вітайте».

Михайло Гафія ТРАЙСТА

«ДЕ КОРИНЬ, ДЕ ПОВЕРХНЯ», або БЕРЕГИ ПОЕЗІЇ ІВАНА КОВАЧА

Французький поет, історик і політичний діяч Альфонс де Ламартін казав, що поезія – «це найвеличніша форма, в яку може втілитися людська думка». Ось знову, в котрий раз, думки Івана Ковача втілюються в збірку поезій, і як їм не втілюватись, коли ж він лицар глибоких думок і великих мрій, господар метафор і крилатих слів, бо кожне слово поета – це добірне зерно, а не полова, яку відсіює час, його поезія – це свідчення не лише сили його таланту, а також і вміння бачити, відчувати красиво, творчо, по-справжньому.

З літературною творчістю Івана Ковача я ознайомився ще в роки дитинства, коли дебютував у часописі «Новий вік», головним редактором якого був Іван Ковач. З тієї пори твори поета і прозаїка, – справжні літературні шедеври, – милі, близькі і рідні мені. Та кому ж вони не милі? Милі, рідні і близькі вони для всіх його читачів, бо «поезія Івана Ковача втілена з краси квітів, пташиного щебету, кольорів веселки, поцілунків вітрів та бур, пісень вод, непостійності хмар, жіночої мінливості, стійкості гір, радощів і смутку літ, чарівності красунь і грацій метеликів, усміху землі і хмурості неба, надій світанків і розчарувань присмерків...». Так характеризує Степан Ткачук поезію «страшного поета», як називає він І. Ковача в своєму «Слові про побратимів».

Писати про поета Івана Ковача не легко, а про його поезію ще важче, або, може, і не потрібно б нічого писати про неї, тому що вона сама говорить про себе, як говорить про себе політ птахів, розквіт квітів, теплий подих полудневого вітру...

Поезія Івана Ковача тиха і мовчазна, як старі медальйони, і в той же час очевидна і

промовиста, бо в ній бушують відчуття минулого і майбутнього, в ній тане-в'яне копашильське піднебесся, коли поет «мов револьвер, до уст підносить квітку...».

Поезія Івана Ковача це не тільки тонко вишліфована лірика, бо в ній, окрім виразного емоційного ставлення автора до зображуваного ним довколишнього світу, на кожному кроці зустрічаємо глибокі філософські роздуми, пронизані екзистенціальним драматизмом, навіть трагізмом.

«Особливістю поетичного світу Івана Ковача є його постійний, безупинний рух, змінність, розвиток. Це поет, який не створює закостенілих віршованих канонів, а постійно йде до неосяжних обріїв досконалості, творячи власні секрети поетичної творчості», – пише про Івана Ковача

проф. д-р Чернівецького університету ім. Юрія Федьковича Володимир Антофійчук.

Нову збірку поезій «Де корінь, де поверхня» Іван Ковач присвячує своєму дідусеві Андрію Ковачу – першому голові-примарю його рідного села Копашиль Карашсеверінського повіту.

Батьківський поріг, рідний Копашиль, мила Чуга – найдорожчі скарби розтуленої, мов рана, душі поета, який повертається до них:

«Як вертаються солдати
З багнетом у серці,
свічою в руці...»

Повертатись поетичною згадкою-думкою до духовного коріння, до рідного місця народження, до батьківського порогу для поета – це паломництво до святого непорочного храму дитинства, в якому так чарівно і безтурботно жити, поки воно не віднайдено, це «життя в

житті», поки в ньому не починаємо «хату-дім мурувати».

В житті кожного з нас існують два береги – той, від якого, сідаючи в човен життя і беручи в руки весло долі, відпливаємо і той, до якого кожен з нас обов'язково допливе.

Берег, від якого ми відплили, це берег дитинства, молодості, радості, щастя, маминої пісні, батьківської ласки, дідівських казок, запах свіжого молока та хліба, перший поцілунок, фантастичні мрії, маленькі трагедії, таємниці, рідні стежки, земля, село... До цього можна будь-коли повернутись згадкою, думкою, поезією, бо, як я вже писав, людина двічі живе на світі: вперше в дитинстві й молодості, а вдруге – у спогадах про нього.

«Іду додому,
де весна стоїть
тополею при мості
через долю,
бо в небі традиційним
затаїть
мене вона в страшнім
чарівнім болі».

Ось, яке воно повернення до рідного дому: страшне, чарівне і болюче, але поет не перестає йти до нього:

«Іще іду, іду,
де жде мене село
здивоване, струнке,
мов правда, –
то вдосвіта
чуже-чуже зело
добою ходить,
наче спрага.

Іду, бо неозорими
полями
блукає серце,
мов дорога,
грудьми веде
і шлеться берегами
прарідного червневисто
порога...».

Поет не забуває і про той берег, до якого допливе кожен з нас – берег смерті, бо поезія

Івана Ковача, – це Альфа і Омега, начало і кінець, колиска і гріб, корінь і поверхня... А життя?

«Життя, як вірш на білому папері»: «Коли вітер завіє,
тоді спокій спочине.
Тоді смерть
забере мене
умовно й трепетно.
Замкнено».

Не знайдемо ні крихітки страху в рядках про неминучий кінець, який чекає на кожного з нас, а це тому, що справжні митці смерті не бояться, бо вони свідомі своєї безсмертності, вони не вмирають, а просто їх не стає:

«Скоро знову
нас не буде,
бо життя не дар,
а пакость...».

Я впевнений, що нова збірка Івана Ковача зустріне прихильність читачів, а її автор обдарує нас ще не одною такою збіркою. Бажаємо йому дубового козацького здоров'я, довгих років і незборимої сили духу!

Іван КІДЕЩУК

МИХАЙЛО ТРАЙСТА: «ЧЕСНІ ЖОНИ» або СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло Трайста вже давно переконав своїх читачів, що він – талановитий оповідач. Його твори насичені росю калинових ранків дитинства (див. «Калинові ранки»), драматизмом життєвих ситуацій, сучасних чи минулих (див. «Гуцульська душа», «Кладка»), гумором та сміхом, чистим-здоровим, а подеколи колочим, іронічним, залежно від провини його персонажів (а, може, й прототипів).

Герої його прозових творів – сільські прості люди, добрі господарі, або й бешкетники, бо таких сільських хитрунів-лисів розсіяв з давніх-давен турецький Ходжа Насреддін, румунські Пекале й Тендале, біля наших українських хитрунів-витязів, неумійків-всезнайків, Іванків-царевичів, козаків Мамариги чи Голоти і ін., що носять при собі Божу мудрість та сміливість і зичуть їх своїм ближнім, в заміну на добрий оздоровчий сміх, витісняючи видиму й гнівну глупість, як гнучка тростина, або й батіг, що б'є і плакати не дає. За словами батька румунських гумористів, невмирущого Й.Л.Караджале: «Ніщо не батожить так прикро негідників, як сміх!»

Герої Михайла Трайсти ще не пошилися в негідники, поки наш гуморист не занурився в румунську чи то українську політику, де купаються «в болоті» (див. «Свята порада») обранці народу, які морочать голови виборцям солодкими-пресолодкими нісенітницями.

І ось, «Вуйко Ферішак повертається з «Чесними жонами», про що сповіщає Михайло Михайлюк у своїй передмові до нової книги Михайла Трайсти «Чесні жони» (RCR Editorial, Бухарест 2013). І дякувати Богу, що автор-гуморист подарував нам вкінці минулого року, якраз до зимових свят, нові пригоди хитруна, добродійця-дурисвіта й самооблудця, здатного перехитрувати і самого себе.

Нова книжка, що носить назву п'єси-комедії в трьох діях «Чесні жони», доказує, що М. Трайста не тільки відомий і надійний прозаїк, але й драматург, якого оцінюють і шанують читачі, а також і глядачі, бо автор успішно здав мистецький іспит румунським варіантом п'єси-комедії «Ibovnice cu ochi de Maramureş», яку поставила на сцені театральна трупа «Proart Slatina» і, зігравши її з особливим успіхом, отримала запрошення від Генерального Консульства Румунії в Мілані (Італії) та румунського телебачення «România TV». Таким чином

п'єса Михайла Трайсти з успіхом була зіграна на сцені театру «Оскар» в Мілані і, як зізнається режисер Йон Ніку Попа, краса тексту і гра акторів переконали його, що гастролі треба продовжувати в повітах Мараморощини, Клужу, в Бухаресті, у Селотвині (Україна) та Кишеневі (Молдавія), про що пише сам автор у своїй післямові «Коротка історія п'єси «Чесні жони» (ст. 225), яка в українському варіанті народилася майже десятиліття тому, щоб побачити світло друку лиш у другій половині 2013 р.

Гумористичний народний образок у трьох діях має шість персонажів: дві молоді сім'ї (лісоруба Михайла та його дружини Юлини і вівчаря Гриця та його дружини Василини), лісник Юрчик та ворожка баба Семениха, яка знає все, що діється в селі.

Якщо колись перелюбство строго каралось, його приховували і соромились, сьогодні позашлюбні зв'язки стали модними. Сором-несором, а жінки-молодиці знайшли собі любасиків між своїми кумами і зустрічаються, угощаються та кохаються в той час, коли їхні чоловіки на роботі або гостюють у друзів-кумів. А як така нагода не випадає, то хитрі молодіці можуть, раптом «захворівши», послати чоловіка по ліки.

Сюжет п'єси-комедії – стислий, з гострими конфліктами, зокрема моральними, де совість важиться горілкою, золотом, грішми тощо, де сорому й честі немає, де люди живуть, ховаючи справжні обличчя під масками як в сім'ї, так і в суспільстві, ховаючи свої вади за солодкими словами фальшивого кохання. Їхні вчинки, мова, поведінка породжують сміх.

У збірці автор подає три розділи: «Кумедні пригоди Вуйка Ферішака», «Мараморські усмішки» і «Веселі спогади дитинства». Безглузді ситуації і кумедна поведінка героїв гумористичних оповідань та усмішок – кмітливіх селян, серед яких центральними виступають, звичайно ж, вуйко Ферішак та баба Гафічка, викликають сміх.

Українські та румунські читачі вже звикли із сільським бешкетником-хитруном вуйком Ферішаком (в румунському варіанті вуйко Федя), який неймовірним чином з'являється завжди там, де панує якась безладдя, щоб виправити його, навіть ціною власного пожертвування на вогнищі сміху.

З давніших гумористичних оповідань пригадаємо,

як військовий кукуль (бінокль) творив чудеса. Бо вуйко Ферішак, немов рентгеном, все просвітлював зблизка і здалека, відкривав сімейні секрети, таємні пригоди односельчан, які не могли нічогісінько приховати від всезнайка і захисника правди. Так і в нових оповіданнях вуйко гордо ходить з кукулем на шиї і бачить дивовижним «оком», що молода жінка не дає Микиті спати, а цей зізнається в корчмі, що й дома не бував, то ж, виходить, що то хтось інший був. Хитрий вуйко Ферішак навіть починає заробляти на «гріхах винуватців»: «сімсот уд попа, сімсот уд бирова» (див. «Кукуль, священик та вуйко Ферішак»), «Кукуль, бирув та вуйко Ферішак»), і надіється заробити ще сімсот від лісника, щоб мати кращий заробіток, як у колишнього шахтаря. Але не вдалося йому, бо кози, яких він не догледів, погризли плантацію, і за це був оштрафований на цілих 1400 леїв, тим самим підтверджуючи народну приказку: як прийшло, так пішло.

Здоровий сміх викликають гуморески, в яких автор майстерно описує забавні випадки з життя симпатичного вуйка Ферішака. Краса цього персонажу полягає не тільки в його барвистій діалектній мові, а й в комічності характеру та поведінки.

Так, у гуморесці «Шапка, пітята та вуйко Ферішак» розповідається, як вуйко дав купу грошей за дорогу швагську шапку і, надівши її, був гордий, немов «хан татарський». Але його зовнішній вигляд тільки розсмішив знайомих, нібито шапка йому зовсім не пасує, лиш «горобців пугає», або може «воши наплудити» швагськими «недоносками». Таким чином, дорога й гарна шапка дістала інше призначення – стала вигрівати «пітята» тети Марії. В іншій гуморесці «Помуст, Войордан та вуйко Ферішак» розповідається, як вуйко постелив у хаті «поміст» (підлогу), але такий люкс породив нову проблему: то роззувати постели, то взувати знову, – а це вже ціле нещастя, яке спонукає Ферішака зняти «поміст» таки перед Йорданом. Найсмійнішою є його мотивація перед розсердженою дружиною Марією: щоб, не дай бог, не застала і попа роззуватися, коли прийде святити хату.

У гуморесці «Квиток, кологуз та вуйко Ферішак» симпатичному герою вдається їхати зі старим квитком, перехитрувавши «кологуза» (контролера). Він прикинувся, що шукає по кишенях квиток, який насправді виднівся з-за пояса крисані, і контролер, звичайно, його помітив,

тому й залишив вуйка у спокої. Коли ж Ферішак виходить на станції, контролер насміхається над старим, що той не пам'ятає, куди поклав квиток. Але настала черга і вуйка посміятися, бо за пояском крисані був торічний квиток.

Це лише кілька прикладів гуморесок із цікавими та прекрасними сюжетами, що виблискують барвами народного мараморського говору, що дарує читачеві насолоду, потіху і добрий настрій.

Гуморески Михайла Трайсти багаті комічними елементами, соціально та морально забарвленими: зустрічаємо достовірність та лицемірство, фальш й справедливість, старе й нове, чесність та нахабність тощо, а сміх, що вириває на поверхню, виправляє, руйнує зло і укріплює правду.

М. Трайста вражає талантом та естетичністю, добродушним гумором та іронією, дотепністю та несподіваністю. В цьому контексті насміхання над церквою та отцями (хоча й вони люди!), і навіть над мирянами стають атипічними, бо не все, що смішне та критичне, залишається в межах естетики. Навіть такий улюблений персонаж, як вуйко Ферішак, у даному куці зору зазнає втрати.

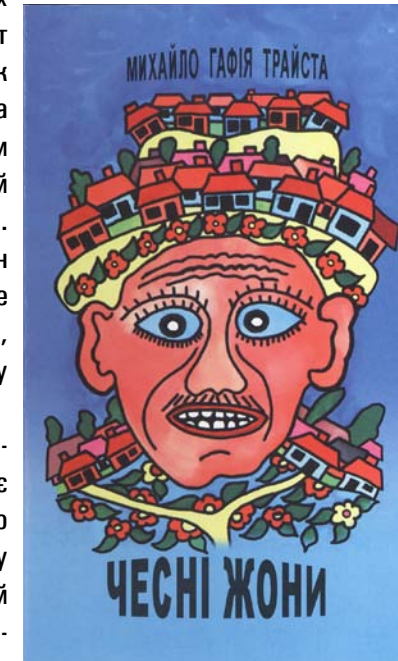
Розділ «Мараморські усмішки» подає короткі сюжети з тим же колоритом діалектної мови, в яку закохуються читачі (див. «Газдик», «Нещасне покоління», «Вище закону не стоїть ніхто», «Свята порада», «Восьме березня люди добрі!», «Тарас Шевченко – негостинський радник» та інші), вони демонструють різноманітність сюжетів і свідчать про майстерність гумориста.

Третій розділ «Веселі спогади дитинства» містить розповіді веселі пригоди дітей, які стараються бути добрими господарями, бережуть свої дитячі секрети, ходять по чужих городах, грають у фокус-покус, а читаць щиро сміється з їх витівок, таких притаманних малечі.

Прекрасними спогадами, веселими та виховними розповідями Михайла Трайсти із всевидючим оком бінокля вуйка Ферішака чи з іншими сільськими мудрецами чи бешкетниками, та новим обнадійливим початком драматургії, говорять про автора як одного із найталановитіших письменників і журналістів нашого часу не лише в українській, але й румунській літературі.

Отже, читаймо твори нашого улюбленого гумориста і сміймось на здоров'я!

Любий друже, творчих успіхів в прозі й драматургії!
На многая літа!

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (XI)

Історія колективу українців кафедри слов'янських мов

Офіційно організоване викладання української мови і літератури в Румунії (крім довоєнного на Буковині та на Мараморощині) розпочалося 1948 р. на основі Реформи освіти, коли, подібно решті співживучих нацменшин, у школах українських компактних (а то і мішаних) поселень Південної Буковини, Мараморощини, Добруджі та Банату на українській мові почали викладатися усі предмети у I – IV-х початкової й V – VIII-х класах неповносередньої школи та у заснованих тоді ж українських ліцеях та педшколах міст Серету і Сігету, в українському відділенні Сучавського ліцею ім. Стефана Великого та в Українській педшколі м. Тульчі (заснованій 1954 р.), румунська мова викладаючись лише як окремий предмет. Невдовзі Бухарестське педагогічно-дидактичне видавництво почало друкувати необхідні підручники, складені в Румунії.

Цій, так би мовити, своєрідній освітній мікросистемі, вповні приналежній загально-румунській державній системі, бракувала установа, яка б забезпечувала новоутворену мікросистему педкадрами вищої підготовки. Таким чином, у рамках кафедри славістики Філологічного факультету Бухарестського університету 1952 р. було відкрито відділення української мови і літератури (поряд з існуючими з 1848/49 шкільного року відділеннями польської, чеської, словацької, болгарської й сербськохорватської мов). Засновником відділення можна вважати випускника (1921 р.) Філософського факультету Чернівецького університету Костянтина Драпаку (1900-1987), спеціалізованого в українській, латинській і німецькій мовах, який до Другої світової війни викладав ці мови у різних школах, після війни завідував Шкільним інспекторатом Тімішу, згодом був директором Сігетської української педшколи, а 1952 р. його призначено генеральним інспектором румунського Міністерства освіти і культури для українських шкіл Румунії і старшим викладачем (по-рум. lector) новозаснованого бухарестського українського відділення, на якому він викладав до свого виходу на пенсію (1964 р.) курси *Сучасна українська література*

К. Драпака

М. Ласло-Куцук

М. Павлюк

С. Груя

мова і Методика викладання української мови і літератури.

Невдовзі на українському відділенні починає працювати старшим викладачем громадянка Румунії, випускниця (1954 р.) Філологічного факультету Харківського державного університету Магдаліна Ласло (1928-2010; згодом по-чоловікові – Куцук), яка українську мову вивчила у Харкові і до виходу на пенсію (1983 р.) викладала *історію української літератури* і деякі види практичного курсу з мови. Того ж року (1954) на українське відділення прийнято випускницю російського відділення Бухарестського університету Неонілу Бурчу-Лесяну, яка знала українську мову і викладала до 1964 р. *давню українську літературу* і вела ряд практичних занять з мови.

В умовах великого числа викладових годин (по 2 тижневі години для курсів з мови, літератури, методики, вступу до наукового дослідження + по 2 години тижнево для семінарів з кожного предмета + 12 тижневих годин практичних занять з мови – граматичних управ, конверсацій, інтерпретації текстів, перекладів, ретроверсій, рецензій, творів, в умовах 5-річного навчання) завідуючий відділенням залучував до практичних занять з мови (у системі погодинної оплати) випускницю бухарестського англійського відділення Марію Іванович, яка знала українську мову, редакторів Бухарестської української газети «Новий вік» Василя Білівського та Сильвестра Загороднього.

1958 року україністичний колектив кафедри слов'янських мов відчутно зміцнюється призначенням на посаду старшого викладача другого випускника Філологічного факультету Харківського університету уродженця Мараморощини Миколу Павлюка, який повернувся зі студій і з науковим званням Кандидата філологічних наук (еквівальованого згодом, як і у випадку інших осіб, з науковим званням доктора філологічних наук), здобутого на основі захисту 1958 р. у Харківському університеті дисертації *Українские говоры Мараморощини,*

здійсненої на основі власних польових досліджень. Микола Павлюк викладав *Українську діалектологію, Історію української мови (Історичну граматику), Історію української літературної мови, спочатку частково Сучасну українську мову (чи Описову граматику)*, а після пенсіонування К. Драпаки (1964 р.) перебрав на себе викладання цілого курсу *Сучасної української мови*, як і функцію завідувача відділення та керівника студентської педпрактики до свого від'їзду до Канади 1974 року, після якого він викладав у Торонтському університеті вищезгадані предмети, вів практичні заняття з української мови і займався науковим дослідженням започаткованих у Бухаресті питань, пройшовши всі університетські ступені до звання повного професора. Будучи на пенсії, викладав там румунську мову, займався, займається і зараз науковим дослідженням.

З 1957 р. на українському відділенні попрацював молодшим викладачем (по-рум. asistent) випускник (1957 р.) Філологічного факультету Київського державного університету ім. Т.Шевченка уродженець Банату Михайло Бодня, який одночасно виконував і штатну функцію головного редактора Бухарестської газети «Новий вік», співпрацював з Педагогічно-дидактичним видавництвом у справі випуску українських підручників тощо. Того ж 1957 р. на українське відділення призначено другого випускника Київського університету уродженця південнобуковинського села Кліт Стеліана Яцентюка (1933 – 1996; після офіціалізації літературного псевдоніма – Стеліана Груї), який до передчасної смерті викладав *українську літературу* та деякі практичні курси з мови, пройшовши всі університетські ступені як асистент (1957-1967), лектор (1967-1991), доцент (по-рум. conferențiar, - 1991-1993) і професор (1993-1996, рік смерті).

Протягом одного навчального року (1959-1960) попрацювала на посаді асистента інша випускниця (уже третя) Київського університету, Евдокія Боднарюк, родом з Мараморощини, яка, як заміжня, від'їхала на постійне проживання в Україну.

В 1960 р. на українське відділення призначено четвертого випускника (1960 р.) київської філології, уродженця Добруджі Василя Кравченка, який пробув на кафедрі лише три роки (1960-1963), подав демісію і дуже короткочасно побув на відповідальній посаді в Румунському телебаченні, а згодом, до

І. Ребошапка

Д. Мазілу

М. Корсюк

Р. Петрашук

Того ж 1960 року в україністичний колектив указом румунського Міністерства освіти і культури призначено тогорічного ж випускника українського відділення Філологічного факультету Бухарестського університету Івана Ребошапку, який пройшов всі університетські ступені як препаратор (1960-1961), асистент (1961-1967), уповноважений лектор (по-рум. lector cu delegație, - 1967-1969), штатний лектор (по-рум. lector titular, 1969-1991), доцент (1991-1997), професор (1997-2005). Він викладав *український фольклор, історію української літератури* до Т.Шевченка, *сучасну українську мову, історичну граматику, українську діалектологію*, вів усі види практичних занять з мови. 30 вересня 2005 р. вийшов на пенсію, і на основі пропозиції кафедри 1 жовтня того ж року був призначений професором консультантом, продовжуючи викладати до 50-річного стажу в режимі кумулу чи згодом – погодинної оплати. На основі пропозиції кафедри і Деканату факультету іноземних мов 24 грудня 2009 року йому присвоєно звання Почесного професора Бухарестського університету.

1964 року на основі конкурсу почав працювати на українському відділенні його ж випускник уродженець м. Пітешть Дан Хорія Мазілу (1943-2008), спочатку як препаратор (1966-1970), потім як асистент (1970-1975), лектор (1975-1983), доцент (1983-1990). 1990 року він перейшов на Факультет румунської словесності (по-рум. Facultatea de Litere), і з 1991 р. став професором. З 1974 р. (від'їзд М.Павлюка до Канади) по 1990 рік Мазілу завідував україністичним колективом. .

Після 1989 р. на українське відділення, що складалося тільки з двох викладачів (Стеліан Груя та Іван Ребошапка), було прийнято 1992 р. на основі конкурсу як асистента випускника (1973 р.) цього ж відділення, до тоді редактора для українських книг видавництва «Критеріон», згодом заступника головного редактора заснованого 1990 р. літературно-культурного журналу «Наш голос», потім його головного редактора Миколу Корсюка, якого підвищили 1994 р. на посаду лектора. Теж на основі конкурсу 2003 р. було прийнято препаратором Романа Петрашука, якого підвищено 2005 р. на посаду асистента.

(Далі буде)

Михайло Волощук

ВІДБУВАЛОСЯ Й ТАКЕ:

Сусідами, як слід, не жила,
Щоразу чулася сварня,
Невіра так її крутила,
Щоб спокою не віднайшла.

Сварилась ще з самого рання,
Не мала спокою в душі,
На «бій» ішла аж до смеркання,
Аж блідла раз у раз в сварні.

Ніхто не міг уже спинити
Ні її крики, думку злу,
Вдавалось словом всіх скрутити
У сварці, як в старім мішку.

Ще й гніватися добре знала,
Це діло знало все село,
Хоч Біблія усіх навчала,
Щоб в гніві сонце не зайшло.

Але якось її дитина
Сказала: «Мамко, не грішіть!
Покайтесь, поки є ще днина,
Сварню прокляту залишіть!»

Цей докір рідної дитини
Упик і схаменув її,
І мати від тієї днини
Зреклася злоби і сварні.

Прийшла до Бога і признала
Негідні всі свої діла,
Розкаялась, пообіцяла,
Що з уст не вийде більш сварня.

ДЕ ВІРИ БОЖОЇ НЕМА (Бувальщина)

Про Бога не хотів він чути,
Не ждав від Нього ні слівця,
Хотів понад усе він бути,
Казав, що Господа нема.

Байдужним був, гуляв корчмами,
Останні гроші пропивав,

Співав, лайдачив вулицями,
І Боже Слово зневажав.

Хто говорив йому про Бога,
Про Сотворителя землі,
Геть проганяв він від порога,
Які ж слова він сипав злі!

Були й такі, що намагались
До його серця підійти,
Ніхто не зміг, хоча й старались,
Його до віри привести.

Своєї звички не лишався,
Любив стаканчик більш за все,
І кожним вчинком наближався
Туди, де Господь не живе.

Якось він, випивши немало,
Серед дороги п'яний впав.
Його нещастя там чекало –
Машина йшла, а він лежав...

Хоч швидко взяли до шпиталю,
Ніхто допомогти не зміг:
Довів родину всю до жалю,
Бо залишився він без ніг.

Коли дійшлось до горя-болю,
Тоді аж бідний пригадав,
Що міг би мати іншу долю,
Коли б він Бога в серці мав.

Бо той, хто віру в серці має
І Слово Боже дороге,
Того Спаситель захищає,
До радості весь час веде.

Не зраджує Господь нікого,
Він допоможе завжди тим,
Котрі не йдуть шляхом до злого,
Котрі не дружать із лихим.

Одні пробуджуються пізно,
Здоров'я тратять і життя.
Усе закінчується грізно,
Де віри Божої нема.

Павло РОМАНЮК

КОРАЛОВА ЛІРА

ПРИСМЕРК

Мамо,
Тобі не курликав
мак мого серця
про мою смерть,
яка змією свистіла
в пустині
моє світанку життя...
Хотів я заховатись
за твою пазуху,
але вже була пізня осінь,
і
журавлі відлетіли
за обрій,
без мого дозволу,
без зойку,
який я плекав
у смислі ока,
що забрело в подолок,
в якому я яблука носив
і оберемки вітру
під лівим ребром,
де шип
з вінця Христа
накреслив присмерки мовчання,
мамо,
ти не голуб хмари
і не вмирай
разом з травами
зорі,
бо зірниця
ще не відцвірінькала,
мамо,
ой ой,
як мені болять візерунки –
навіщо ти мене народила
коло кичери водоспаду слова –
що так ой падуть,
крізь зіниці мого чекання
прийдешності –
навіщо невпадена зоря
курличе
і
кличе на вечерю,
бач бо вечір гаптує
кужіль веретена

моєї думи,
і –
так тепло ув мені,
бо я знаю,
що поріг неба
так близько
скрипить
під моїм оком.

ГЛИБИНА

Коли птах закурличе –
Чути на весь світ.
Коли земля дише –
Клекоче зеніт.
Коли роси плодять
Небесну імлу,
Манну неба носять
Птахи
У труну,
Де людське око
Вишило весь світ
І паде глибоко,
Де жевріє цвіт...

КОРАЛОВА ЛІРА

Корал і лазур,
і вогні
бентежних днів,
оздоблюють
одвірки віри.
Спішу я
крізь вітри,
крізь бурі
в ясла віри,
де ласка звуку
вгамує
з доброти...
Хвилина щастя.
Чи чуєш, як цвіте
земне тремоло
в оркестрі світовому?..
Вогонь і лазур
там танцюють.

Пори року Вівальді –
гармоній еліксир.
Приходь,
лети,
греби веслом
праотчої віри.
Стрічатиму,
любитиму
на струнах
королової ліри...

ЗЛИВА

У весняну зливу
Вперезусь блискавкою,
Гроном,
райдугою жевріння.
Напою сльози словом,
З моєї тополі,
Зливої дощем.
Калюжа у серці,
Калюжа у гromі,
Калюжа в безмежжі,
А в думці кришталі.
Колодязь у полі,
Криниця у оці,
Коромисло з тінею
Скрипить вже,
При боці.
За поясом громи,
За мислями сум,
Вертаюсь до мами
За бісером дум.
Весняную зливу
Продам чумакам,
І вийду на ниву
Сподобатись снам.
Дивіться ув очі, –
Там райдуги спів:
Мережі колочі,
І море,
Й озера,
І рів...

Михайло МИХАЙЛЮК

БУКОВИНСЬКІ ТРАФУНКИ

МУДРАГЕЛИК

**«Нещасний швець!
Чи демон дав тобі терпець
Не покидати той стілець?
Чому ж ти не тікаєш пріч
Від нього в майську світлу ніч?»
Т. Некулуце «Балада про шевця»**

Мудрак таки звався Мудраком у метриці, то не було вигадане сільськими дотепниками прізвисько, яке прилипне до чоловіка так, що й сам з часом забуває, як його звати. Вигадливими були мої односельчани на прізвиська, і так на Руснаках жили Довгий, Смертник, Бурдейник, Тіргерц, Міхуцько, Качур та ще багато інших перехрещених, які призабулися.

Був Мудрак шевцем-полатайком, та попри це – мудрагеликом. Гуторили в селі: та той Мудрачок такий мудрагелик, що аж... Та ніхто допіру не скаже, в чому його мудрагельство?

Чи не в тому, що коли хтось принесе лагодити шкарбуни з латкою на латці, Мудрак довго мнеться, бурмоче собі під ніс, що оту взувачку хіба на сміття викинути, бо не варто смолену дратву витратити, шило затуплювати і клевчиком махати – все одно розлізеться після першого дощу. І так засоромить, затуманить «клієнта», що той уже на двері озирється, ладен забрати оті шкарбуни і чкурнути з хати.

Та Мудрак зарібку з рук не випустить. Такі шкарбуни годують його, жінку і півклані мудрачат.

– Диви, які ми гонорні стали! Вже й слова не може сказати майстер, бо фузається! Ми ж наші люди, порозуміємось, декувати будете, ще й чвертку горівки принесете... До холев латочки припасую, золі дерев'яними цвяшками заново прибію, дьогтем змащу – носить на здоров'є.

Улесливим стає швець, бо галайстра їсти просить.

Чоловік дякує за ласку, обіцяє могорич поставити.

Та якось-то так замудрагелив швець, що ледве не задер лаби.

А сталося воно так. Він уже давно слабував на жолондок, бо їв не лакітки, їв барабулі, фасулі, капусту, затерку, варениці з чорної муки, до того ж горівочку полюбляв, цигарки смоктав з найгіршої пачки. Деколи ще й замугиає: «горівочко з кукілю, як тебе я файно п'ю!».

Бо хіба міг дозволити собі «монопольки»? Пив паскудну горівку від корчмаря Іцика, а той всілякої чемериці до пиятики добавляв, шляк би трафив жида-паршука!

Гранем пекло в жолондоку, мусив до доктора йти. А той каже: не пий, не кури, не їж тяжкого, соленого і перченого, їж сира, масла, молока, меду, м'яко зварених яєць, супу курячого. І до порад додав пляшечку якихось ліків. Звелів пити тих ліків по десять крапель уранці і ввечері – за якийсь місяць полегшає. А потім знову прийти на контролю.

«Випулила би очі, як цибулі, зацімліла би моя писката газдиня, якби я прийшов додому, наказав зарізати курку і зварити зупу лиш для мене, бо я слабкий», – хихотів Мудрак, зайшовши до Іцикової коршми і замовивши чінзяпу не смердючої горівки, а руму, аж витріщився з диву корчмар. А потім другу, третю...

Після третьої чінзяпи біль у шлунку затерп, у голові приємно шуміло. Вийняв з кишени пляшечку з лікарством, і раптом його шпигнула думка: «ади, після першої порції ще пекло у жолондоку, після другої ледь-ледь, а після третьої, як рукою зняло той біль. Так мало би бути і з цими каплями від доктора. Чому мушу мучитися цілий місяць, коли міг би збутися біди відразу? Завтра так і зроблю...»

Вдома, як тільки Мудрачиха почала розпитувати про те, що сказав доктор, швець

наказав їй заткати писок, бо він не малий, сам знає, що має робити, і зарання улігся спати.

Вранці, крадьки від жінки, дістав пляшечку, відкоркував, чомусь навіть понюхав ту рідину і, зажмурившись, вицідив поволі до дна. Потім увівся на шевському ослінчику і чекав, що буде. Спочатку у шлунку щось наче бурчало і потрішки пошпигувало, та згодом перестало, і Мудрак, задоволено посміхаючись в ріденькі вусики, вже лагодився до свого шевства.

Та враз як занудить, як запече у нутрощах і як гепнеться Мудрак зі свого ослінчика! Лежить серед хати, дригає ногами і перевертає очі, руками за живіт тримається, аж корчиться.

Перелякана Мудрачиха зняла такий гвавт, що збіглися сусіди, як на пожежу. Хтось побіг за лікарем, котрась з жінок почала натирати оцтом виски хворого, а Мудрачиха кинулась шукати свічку у криденці, аби була наготові.

Прийшов лікар, побачив на підлозі порожню пляшечку, все зрозумів і силоміць улив Мудракові в горлянку блювотного. Перевернув його на черево і нарешті Мудрагелик виригав усе з себе.

Під вечір відтановився і попросив жінку піти по чвертку горівки. Та слухняна до того Мудрачиха показала йому фігу волоську – піднесла під ніс велику дулю...

НЕ САМЕЦЬ І САМИЦЯ, А ГОЛУБ І ГОЛУБКА!

Голуби літають, бо літається...

Коли я був підлітком і, як каже поет, вже «пас ягнята за селом», мені раптом заблаглося мати хоч пару голубів, бо надто вже хвастився ними сусідський Кулуньо Костинів, на пару років старший від мене, в якого тих голубів була ціла зграя – ліку їм не знав. А що був старший і верховодив серед нас, пацанів, то ми із роззявленими ротами слухали про те, які в нього розумні самці – половиків не бояться, а підкинеш одного з них до чужих голубів, то він усіх самичок заворожить і

додому, до свого гнізда приведе...

Так затуманив мене Кулуньо, що вдома я збив «шлак», себто дерев'яну клітку, і підвісив під стріху стодоли – залишалось тільки вимінати на щось, купити чи випросити в Кулуня голуб'ячу пару.

А він мені: дам тобі пару сизих, якщо підеш зі мною на Пержолівку до Василя Ірчука, бо чув, що він має «турманів» – голубів серед голубів, котрі перекидаються в повітрі, всілякі штуки виробляють на леті, а файні, що аж но! Звідкись обішталював і розплодив. А хвости у них, мов у павичів.

Пержолівка – це сільце за горбом від міста, на березі Серету.

Ідемо за турманами до Василя, на Пержолівку. На обійсті у нього голубів повно, та котрі турмани – не розрізниш. Василь показує – отой турман, отой і отой. Так, перекидаються вони у люфті і всілякі штуки виробляють, але коли самі захочуть.

Кулуньо каже, що хотів би купити у нього пару – самця і самицю.

А Василь як розреготється:

– Як ти сказав? Самець і самиця? Мов, дурню, то голуб і голубка!

Веде Кулуня до стайні:

– Дивись, то самець – вказує на коня, – а то самиця – вказує на корову. Такому дурню не продам голубів за ніякі гроші!

Так Кулуньо повернувся додому без турманів, а я зняв клітку з-під стріхи, бо й Кулуньо відмовився навідріз дати мені пару голубів, наче я був винен у тому, що йому не вдавсь гешефт з Василем пержолівським.

Корнелій ІРОД

Я СЛУЖИВ У ВІЙСЬКУ РАЗОМ З ВАСІЛЕ АЛЕКСАНДРІ¹

(Із циклу ПРОМАХИ)

Влітку 1986 року моя сім'я примусово переселилась у новий будинок (власне, ще навіть недобудований), бо дім, в якому ми доти жили, мали зносити, як і весь квартал, таки того літа, щоб звільнити площу, необхідну для майбутнього адміністративного центру румунської столиці (грандіозний Дім народу був уже майже готовий). Крім клопоту з перевезенням «домашнього майна» (мебель, книжки, всякого роду манатки), довелося мені переводити й мою дочку Марію, другокласницю школи № 150, що в Котроченах, до Школи № 307, до якої ми належали згідно з новою нашою адресою.

Одного дня (будучи вже у п'ятому класі) каже мені дочка, що кличуть мене до школи, а кличе таки пані директорка.

– А що сталося? – питаю. – Ти, може, щось натворила?

– Ні. Не казали, чому кличуть.

Моя Марія була дитиною чемною і вчилася на відмінно, а тому мене тим більше здивувало таке запрошення до школи.

Отож, іду я наступного дня до Маріїної школи; директорка Юлія Морту прийняла мене дуже привітно (ми не були знайомі), пригостила кавою. Її незвичайна поведінка виявилася невдовзі: школа збирається відкрити новий урочистий зал, і пані директорка (а була вона хорошим викладачем румунської мови та літератури) подумала влаштувати з цієї нагоди зустріч учнів та педкадрів з кількома письменниками. Вона запрошує мене взяти участь у тій зустрічі, але разом просить, чи міг би я, питає, поговорити ще з двома-трьома письменниками й переконати їх прийняти таке саме запрошення школи № 307?

– Знаєте, – каже пані Юлія, – для учнів така зустріч буде дуже важливою – підохотить їх читати художню літературу і, певна річ, вони запам'ятають на все життя той день, коли вперше зустрілись, як кажуть, віч-на-віч з письменниками...

Я обіцяю їй допомогу, а через кілька днів повідомив, що, крім мене, схвально відгукнулися на запрошення відомі поети Ґеорґе Томозей (для друзів – Том), Мірча Міку та Ґеорґе Пітуц. Проведемо, кажу, вільну бесіду

з учнями, прочитаємо дещо з наших творів, а також відповімо на їхні запитання, якщо будуть.

А між часом спала мені на думку «егоїстична» ідея: скористатися нагодою й попросити директрису, щоб перевела мою Марію із V-го класу «Г» (учні якого були дуже низького рівня і поверх всього ще й не дружили із шкільною дисципліною) у V-ий «Б», наприклад, де румунську мову та літературу викладала саме вона.

У назначений день, як домовились, до школи № 307 прибули разом зі мною Ґеорґе Томозей, Мірча Міку (обидва у хорошому настрої, навіть жартуючи про одне, про друге) і Ґеорґе Пітуц, мовчазний якийсь та задуманий, яким він взагалі не був (мабуть, минулого вечора засидівся допізна в ресторані письменників...). Нас радо зустріли директорка й кілька викладачів, спершу запросили в канцелярію на зустріч з педкадрами, де, під час короткої і нецікавої розмови пригостили кавою, бісквітами та мінеральною водою. Я підстеріг сприятливий момент і звернувся до директорки:

– У мене до вас прохання: я хотів би перевести свою дочку Марію з V-го класу «Г» у V-ий «Б». Можна? Завтра напишу прохання й поясню причини...

– Добре, – каже пані Юлія Морту. – У V-му «Б» я викладаю румунську мову та літературу. Тому застерігаю, що я дуже строга...

Серед загального мовчання, замість мене, поклався відповісти Мірча Міку:

– А то не він буде вашим учнем, а його дочка...

Всі весело засміялися, і невдовзі у канцелярію увійшов черговий учитель і заявив, що в залі все приготовлено і нас ждуть.

Не дуже великий зал був переповнений учнями старших класів і кількома учителями. Ми засіли «в президію» за довгий стіл на невисокій сцені, пані Юлія Морту представила своїх «знаменитих гостей», потім нахилилася й пошепки звернулася до нас:

– Настав ваш момент... Як бажаєте – або читаєте щось дітям з вашої творчості, або... Потім учні ставитимуть вам різні запитання. Просимо.

– Починай ти, – сміється до мене Том, – бо ти нас сюди привів...

Воно, зрештою, дійсно так, тому нічого мені робити – піднімаюся й звертаюся до учнів, які не зводили очей з «шановних гостей»:

– Багато людей тієї думки, що письменників краще не знати особисто, щоб уникнути розчарування... Бажано ознайомитися лише з їхньою творчістю. Оповім вам сьогодні пригоду славного поета Васіле Александрі, якою він підтвердив цю думку...

Учнів, а найбільше учителів здивували мої слова. Я помовчав хвилю, а потім оповів пригоду Васіле Александрі, яку розказав колись своїм студентам наш професор Іліє Станчу – чудова людина й прекрасний педагог (здається, десь у 70-их роках минулого століття він емігрував у Ізраїль). Читав він лекції румунської літератури другої половини XIX-го століття. Восени 1956 року студенти другого курсу Бухарестського філологічного факультету були дуже здивовані, коли в амфітеатр увійшов читати лекції румунської літератури невідомий їм професор, але найбільше вразило їх не це, а його вигляд: був невідомий нам професор середнього росту, молодий (було йому, мабуть, найбільше 37-38 років; пізніше довідалися ми, що він сповнив уже 43 роки) і геть сивий – ні, не альбінос він, не таркатий, не сирій, а таки білий, мов дев'яносторічний дід. Елегантно одягнений, професор поблажливо посміхнувся здивованим студентам:

– Я – Іліє Станчу. Проходитимемо разом літературу румунських класиків другої половини XIX-го сторіччя.

Лекції професора Іліє Станчу виявилися справжньою чарівною красою не лише своїм високим рівнем та плавним викладом, без отого неприємного еккання, але й суто академічною термінологією. Щоправда, такими рисами можна було характеризувати й лекції інших професорів Бухарестської філології. Але Іліє Станчу мав у більшій мірі, ніж решта професорів, щось своєрідне, щось лише йому притаманне, яке надавало особливого «присмаку» його лекціям: у виклад життя і творчості кожного письменника домішував він чимало надбавок анекдотичного характеру. А в той період – була то догматична епоха соціалістичного реалізму – це було не стільки рідкісним, як насамперед

«нерекомендованим». І, розуміється, ці дані, ці так звані «дрібниці», що забезпечували насолоду його лекцій, не знаходили ми у поданій нам бібліографії.

Між часом серед студентів розповсюдилася історія – не знати, в якій мірі відповідає вона дійсності – про передчасну сивину професора Іліє Станчу. Говорилося, що якихось десять років тому, він був директором одного провінційного ліцею. Жив директор зі своєю сім'єю в ліцейському гуртожитку. Одного морозного ранку спустився він на кухню, щоб перевірити, чи все гаразд з приготуванням учнівського сніданку. Іліє Станчу взяв із собою і дворічну донечку. Скільки часу він цікавився про одне, про друге, кухарка висадила дитину на піч, щоб погрілася. Але в момент недогляду дитина впала в казан з кип'ячим чаєм. Кажуть, що на протязі однієї тільки хвилини батько посивів, але не звичайною сивиною, а волосся його вже ніби й не волосся, а лляне повіско...

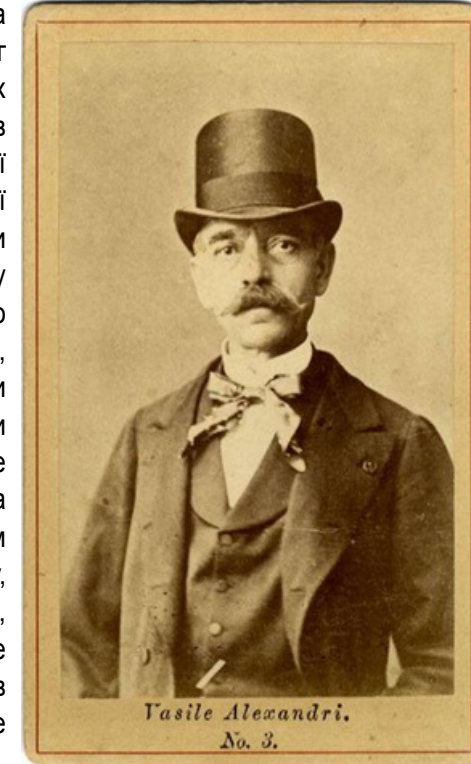
На одній із своїх лекцій професор Іліє Станчу розказав нам між іншим і пригоду «барда з Мірчешть».

(Розуміється, що представлення професора Іліє Станчу лише для читачів цього промаху. Учням школи № 307 я розказав тільки трафунок славного поета. Ось він).

У травні 1888 року чільні особи муніципалітету Бузеу запросили

Васіле Александрі бути їхнім гостем. Старий, але передусім хворий, поет все-таки погодився приїхати до Бузеу. В назначений день на пероні бузеуського вокзалу відчувалася метушня підготовки, щоб зустріти, як годиться, знатного гостя; прибули зарання префект повіту, мер міста, чільні особи, почесна варта, військовий духовий оркестр, кількадесят учнів різних класів і шкіл разом з їхніми учителями й викладачами, чимало городян і, розуміється, місцеві журналісти та кілька жандармів для забезпечення порядку. Начальник станції дав розпорядження застелити килим якраз у тому місці, де зупиниться офіційний вагон. Старший учитель уже кілька хвилин навчав першокласницю, як треба їй подавати поетові величезний букет квітів, коли той виходитиме з поїзда, і яким тоном, голосно й чітко, вимовити: «Ми щасливі вашим приїздом до Бузеу!».

(Продовження на 28 стор.)

Я СЛУЖИВ У ВІЙСЬКУ РАЗОМ З ВАСІЛЕ АЛЕКСАНДРІ

(Продовження з 27 стор.)

Така спеціальна підготовка зовсім незвична для будь-якого поета, будь він навіть геніальним і «національним». Але, як вам відомо, Васіле Александрі був не лише таким поетом, а ще й колишнім нашим послом у Парижі, міністром зовнішніх справ, землевласником і близьким другом володаря Возз'єднання Александру Іоана Кузи.

Напруга чекання постійно наростала, аж доки начальник станції оголосив про наближення поїзда. Гомін вокзалу притих, оркестр приготував свої інструменти, почесна варта виструнчилася, префект і мер наблизились до застеленого килима, а начальник станції повів дівчинку, яку ледве можна було бачити з-за величезного букету, до колії, біля того ж килима, де мала вона зустріти поета. Через хвилину почувся протяжний свист паровоза, що наближався огорнутий хмарою білої пари. Офіційний вагон зупинився якраз перед килимом. Начальник станції поквапився відчинити двері вагона, потім нахилився до дівчинки і злегка підштовхнув її, щоб підійшла ближче до підніжки вагона.

У відчинених начальника дверях ще ніхто не з'являвся. Після хвилинової напруги, через що чекання здалося надто довгим, нарешті появився Васіле Александрі. Присутні побачили низького та хирлявого і змарнілого старичка, з блідим обличчям та сивими опущеними вусами, який надійніше спирався на бамбукову палицю, ніж на власні ноги. Але жалюгідний вигляд поета не порушив урочистості моменту. Доки ступити на перший східець, Васіле Александрі зняв свого капелюха в знак привіту і, при допомозі провідника, зійшов на перон. Начальник станції підбадьорив дівчинку:

– Ну, іди, доцю! – шепнув він і підштовхнув її злегка.

Першокласниця ступила крок назустріч Васіле Александрі й простягнула квіти. Але коли побачила поетове бліде обличчя, на якому чорніли кілька великих бородавок, звислі сиві вуса, спітнілу лисину, на яку піднімались зі скронь дві напухлі жили, дівчина хвацько пригорнула букет, крутнулася й майже побігла в напрям перону.

Префект поспішив зустріти гостя, промимрив щось, мабуть, вибачався. Але Васіле Александрі підняв руку й усміхнувся поблажливо:

– Радий вас бачити, шановні мешканці прекрасного

Бузеу! А на дівчинку не сердіться – вона права: письменників не варта знати особисто, їх треба лише читати...

В урочистому залі школи № 307 знявся легкий гомін, пирхнули придушені долонею сміхи, перешіптування, але пані директорка авторитетним тоном навела порядок:

– Тихо, діти! Хіба так можна? Щиро дякуємо за дуже цікаве й повчальне слово шановного нашого гостя. Перед тим, ніж запрости поважних поетів, щоб прочитали нам дещо із власної творчості, зараз можете ставити запитання. Потім зможете також ставити запитання після кожного читання. Є запитання?

Із середнього ряду підвелася дівчина (за зростом, мабуть, була у VIII-му класі), перешепнулася із сусідкою і запитала мене:

– Скажіть, ви знали особисто поета Васіле Александрі?

Безглузде запитання спантеличило мене. Але Мірча Міку спонтанно, як завжди, відповів замість мене:

– Аякже, панночко! Вони не тільки знайомі, а навіть разом у війську служили...

А Том, усміхаючись зловтішно, додав:

– А їхнім комендантом був ніхто інший, як сам Пенеш Курканул²...

Засміялися лише ми, «шановні гості», які сиділи в «президії»; педкадри усміхнулись ніяково, а пані директриса, яку, певне, найбільше вразило запитання її учениці, поспробувала пояснити нам пошепки:

– Вона лягнула дурницю через великі емоції. Бо мати перед собою стільки відомих поетів – це вам не жарт...

Зустріч потривала ще якусь годину. Кожен з моїх друзів прочитав низку чудових поезій, а переповнений урочистий зал віддячував за кожний вірш гучними оплесками. Інших запитань уже не було.

Запитання ж, яке задала мені учениця, настирливо зринало в думці, і в ті хвилини мене мучив гіркий сумнів, що поетичний дрозд прочитаних віршів таки їхніми авторами потряс душу не дуже багатьох із тих, що знаходилися в урочистому залі бухарестської школи № 307.

¹ Так, мова йде про славного класика румунської поезії, про «барда з Мірчешть» (1818-1890 рр.) (К. Ір.).

² Пенеш Курканул – сержант, учасник війни (1877-1878 рр.) за незалежність Румунії, герой однойменної поезії Васіле Александрі. (К. Ір.).

ПРИСТРАСНЕ «ГОРІННЯ» ПИСЬМЕННИЦЬКОЇ ДУШІ У МІСЦЕВОСТІ, ДЕ НІЧОГО НЕ ТРАПИЛОСЯ (II)

(Продовження з 13 стор.)

А в гостях навіть у Кобринської (завдяки якій юній Кобилянській «відкрився мріяний світ», як це сама визнавала) їй «доводиться тихо сидіти вдома, загрузлий в міщанських буднях (...), сіренько животіючи в своїй стихії». І в Чернівцях (щод. зап. 17.II.1889 р.) їй здається «дуже нудно», «...усе таке поверхове...».

Як впливає з ранніх щоденникових записок, настільки «різкі» оцінювання провінційного побутового фону (не так вагомо наявних у її творчості, дана двоїстість будучи одним з імпульсів до їхнього постання) завдячуються тому, що 21-річна (напевно і молодшою, адже ж іде мова про уродженість вдачі) Ольга Кобилянська, як сама зізнається, була «страшенно вразлива», вона «сама себе не (могла) збагнути» (щод. зап. 21.IV.1884 р.), її «душа [була] надто вразлива на все, надто чутлива» (щод. зап. 25.VIII.1884 р.). Сприйняття нею того, наприклад, факту, що дехто із знайомих покидає Кимпулунг, і лише вона залишається в ньому, сповнене крайньо драматичного почуття: «Тільки я залишаюсь *закопана* (підкр. н. – *І.Р.*) в горах, і вже поволі старію». «Блідій і кволій, такій жалюгідній» після хвороби, коли спостерігає «чудовий світ довкола (неї)» (батьківський садок, що дуже близько лісу, «де кує зозуля»), їй спадає на думку вірш Шевченка про нещасливу дівчиноньку, яка «Дружини не має./ А дівочі молодії/ Веселії літа,/ Як квіточки за водою,/ Пливуть з сего світа...», і все це породжує драматичне відчуття такого враження, що вона не живе, а ув'язнена у кимпулунзьких горах, яких все-таки любить (= раніше згадуване душевне роздвоєння): «Я вже одинадцять років *ув'язнена* (підкр. н. – *І.Р.*) тут, між цими темними горами, а все ж люблю їх, люблю, коли вони красуються в своїй могутній зелені, і люблю, коли вони тремтять, укриті срібними сніжинками».

У «надто чутливу» і «надто вразливу на все» душу Кобилянської часто «влягалось» ніяке почуття самотності – з різних причин. 20-річною (зап. 17.XII.1883 р.) самотність відчуває в тому, що у всіх є свій любовний «роман», «а я, бідненька, не маю нікого». А 21-річною, бачачи, що «Зосю (Софію Окуневську – *І.Р.*) люблять», вона по-страдницьки відзначає: «...тільки мною ніхто не цікавиться, тільки я завше сама самісінька» (зап. 31.I.1884 р.). Самотньою почувалася вона, згідно з її же вищещитованими відміченнями, завдяки провінційній ізольованості («навіки закопана» й «ув'язнена» в кимпулунзьких горах). Чи не найвідчутнішу ефективну самотність переживає 21-річною у Димці: «Я жахаюсь, коли думаю про зиму. Як навколо мене стане порожньо...» (зап. 25.VIII.1884 р.). Пізніше, для 27-річної Кобилянської (зап. 16.I.1890 р.) почуття самотності у тій же Димці сягає крайньої розпуки: «Я виснажена, розбита. Надворі чисте поле (...). А душу мою точить самота. Життя моє страшне. Знать, боги і доля супроти мене завзялись» (речення написане у

щоденнику українською мовою). Самітною почувалася вона і через те, що, згідно з власним же виразом, жила «серед низького оточення». Показовим у цьому смислі є 25-річної її щоденникове кимпулунзьке зізнання з 7 липня 1888 р.: «Ніколи я не була така самотня, як тепер. Я інтелігентніша за всіх тут і що вище підіймаюся, то відчуваю себе самотнішою». Її зверхність над іншими ще раніше відзначав брат Максиміліан: «Тебе ніхто не може оцінити» (щод. зап. 31.I.1884 р.). Письменниця була переконана в цьому, адже у зрілому віці 1903 р. в автобіографії «Про саму себе» писала: «Я не була вдоволеною собою, мені було сумно, я бажала чогось. Товаришки не вистарчали, я ніби чимось понад них виростала».

Відчуття самотності («Моя душа, приречена на самоту, вся тремтить», відзначає Кобилянська 12.XII.1886) викликало в душі письменниці сум – почуття, яке, здається, властивим було її світовідчутті ще замолоду. У 13-14 р., зізнається вона у цій же автобіографії, «душа часами була повна туги і смутку». Хоч взагалі була веселою, «то на самоті надходив на мене глибокий сум, майже меланхолія».

Її порятунком як людини і головно як зростаючої письменниці було те, що юна Кобилянська не попадала із сумної меланхолії у безвихідний відчай, а навпаки – усвідомлено відходила з цього стану пориванням до праці. Після щоденникового відмічення (7 липня 1888 р., Кимпулунг) факту, що «Ніколи ще не була така самотня, як тепер», 25-річна Кобилянська свій порятунок вбачає у негайному доступі до праці: «Завтра я хочу взятися до роботи, бо знов буду сама».

Дане психологічне налаштування Кобилянської – це інший імпульс до постання її ранньої творчості, факт, до речі, підсумково відзначений нею ж 1903 р. в автобіографії «Про себе саму»: «Противне моїм почуванням оточення» (провінціальний побут, старосвітське життя, «низьке оточення», обмеженість людності і ін. – *І.Р.*) і «душевна самота викликали в мені [спонуку – *І.Р.*] кинути те, що мене зворушувало до дна, на папір». Одним із зразкових прикладів виходу письменниці із стану хужденної самоти шляхом творчої праці може бути «історія» відомого (не без автобіографічного підтексту, про що піде мова згодом – *І.Р.*) оповідання «Він і вона» (щод. зап. 31.III.1888 р.), причину постання якого 25-річна Кобилянська виражає суголосно з вищенаведеним твердженням: «Я написала про все це, бо воно було гарне (= власне письменницьке «розрядження», про що мова піде далі – *І.Р.*), бо я мусила шукати якогось рятунку, щоб не вмерти з худаги» (Підкр. н. – *І.Р.*)

(Далі буде)

Примітки

¹ Ольга Кобилянська, *Слова зворушеного серця: Щоденники; Автобіографії; Листи; Статті та спогади*, Київ, Дніпро, 1982.

Анна ТРАЙСТА РУШТЬ

ДИЖИЙ РОЛІЙ

(Повість)

(Продовження з № 234)

На жнивах

Одного разу під час жнив стара Петриха взяла обох внуків, Петрика та Павлика, і пішла обзирати ниву, де восени посіяла пшеницю.

Гарна золота нива світилась іздалека, мов русява голівка дитини, у волоссі якої заплуталося проміння ранішнього сонця. Доспівши, чекала трудолюбивих рук та гострого серпа, щоб віддати людям свій щедрий врожай.

Нива була під старим лісом-горуном, біля двох круглих горбів, схожих на величезні мурашники. Недалеко на двох старих березах ворони та граки вили собі гнізда.

Як там появилися на рівному місці ті два горбики, нікого не цікавило або просто люди не догадувались, що там могло бути. Та хоч і не згадували про них ніколи, все ж таки обходили їх. Боялись того місця, навіть траву не косили на них.

Та були і такі люди, що розорали і зрівняли інші такі самі горби, бо ті заважали косі та плугу. Та, як говорили старожили, хто це діло заподіяв, того настигло зло і нещастя, котре тягнеться з роду в рід, аж до сьомого покоління.

Петришин син Андрій, ще будучи хлопчиком, блукав із товаришами по всіх ровах та берегах, дряпався за лісковими горішками чи збирав чорниці, ходив за Верх по гриби чи хворост, шукав та лічив і ці незвичайні горби, круглі, як хлібини, які, на його думку, не в силі була змайструвати природа.

Він питав у людей, шукав відповіді, але ніхто не знав або не хотів говорити про це. Коли підріс, шукав і в книгах, але й ті не задовільняли його. Якось запитав і свого вуйка Михайла, коли збирав у нього сливи під Жбирем.

– Уйку, утки туй за Жбирем тільки усяких горбу?

– Удки? Земля жива, киваєса.

– Як киваєса?

– Із старости уросли юй горби, як у старого Дубаса. Земня, як і чоловік. Не годна уже тільки терпіти людську неправду та носити людські гріхи. За ото і кривитса та стає плішивою та горбатою.

– Плішивою?

– Так... Ліси урубали, корчі учістили, а другі не засадили. Земню повертіли та продіравили. Убрали із неї багатство та лишили її напрозволяще, як шахтер (різник) із уці бебехи.

– Які бебехи?

– Суль, вапно, золото, мармору, камінь та што туй май було. Навіть і глину жовту, черлену і зелену як полокі, копали та возили далеко, котрими давно малювали царські палати, красили полотна ци ліпили глиняні горшки. Земня остала опустошена, порожня, поранена та пострижена. За ото тепер реве і ридає. Єї сльози тяжкі, котрим не вірит ніхто. Вони часто перетворюються у зливи та повені, котрі змивають усе, што стоїт на їх шляху. За ото тепер і є тільки берегу, груню, пропастей, звору та усяких горбу. Земня без корія рвеса та сунеса.

– Добре! Але там, у нас на Дуброві, руня. Як там уросли оти два горби?

– І на руни ростут, як чума-мойма.

– Яка чума та мойма?

– Така дуже давня погана хорь та пошесть. Не снила би са.

– Пуд час воєн люди вмирили лоском і в нас, бо не було ліку. Земня наша пережила много нещастя, бетюга, воєн і всякого горя.

– Баба, коли сердита, пораз каже: «Іди на чуму!», «Іди на мойму!», «Іди на корелу!», «Фрас би тя потер!», – додав Андрій.

– Ото давні лайки та проклони, котрі нагадують нинішнім людям, што існували такі страшні пошесті і в нас колись. Борони Господи!

– А «шлях би тя трафив!»?..

– Шлях? Ото дорога. Довго люди кочували, одні проганяли інших, тікали, переселювалиса. Завжди були на шляху, як вітер. Або нападали на них другі племена, котрі шукали ліпшої долі, чи пробували розбагатітиса скоро нечесним ділом. Аби не попасти в рабство та аби не пропав їх руд, вічно були приготовлені до шляху світ за очі. Вічна біганина не була приємна ні для нападника, ні для утіканця.

Андрія знову не задовільнила вуйкова відповідь, хоч була дуже цікавою, але він більше уже не питав.

Тепер, коли Андрій привіз сина до бабуні, до них,

повернув старий дід Урсул із-за Потока, як називали ще Лалу. Волошин ціле життя вівчарив, але цього літа не пішов у полонину, бо щось занедужав, і ноги не слухались, як іншим разом.

Ішов додому і посвистував у грушовий лист, повертаючись із нашої Руні, куди ходив за косарями, бо вишньорунянські косарі були відомі на всю околицю. По дорозі завітав і до тети Василини, щоб побалакати із Андрієм Довганом про те, як живеться у світі.

Андрій зрадів старому, бо в дитинстві не раз спав із його синами у колибі та слухав вівчарські казки і дойни.

Тета Василина почастувала волошина голубцями та слив'янкою, не забуваючи, що дід минулого року подарував Петрикові щеня, із якого виріс хоробрий надійний собака, якого Петрик назвав Урсулом на честь бувшого господаря.

Підбадьорений другою випитою чаркою, Урсул почав розказувати різні небиліці про опришків, які ховали золотарі та срібелники у різні незвичайні та недоступні місця, котрі горять на горбах і по сьогоднішній день, коли сходить або заходить сонце, бо їх підпалює нечистий дух.

Андрій слухав і жартував з волошином, але хлопці, причепившись, як реп'яхи до овечої вовни, не відставали від старого, бо їм було дуже цікаво слухати всі ті давні історії, а дід знав їх багато.

Тепер, коли стара привела внуків на Діброву, вони подалися прямо до цих двох горбів, які, як і в інших місцях, стояли парою, мов двоє закоханих молодят, про яких згадував Урсул.

Бабуня сварила їх, воркала, що не годиться лазити по них, аби не дай бог не сталося якесь лихо.

Хлопці розреготались і покотились клубками з горбів, пішли до лісу по гриби.

Тета ніколи не приходила сюди сама, боялась чогось, тому завжди брала із собою дітей, подруг, а тепер внуків. Хотіла продати цю землю, яку успадкувала від батьків, але не знайшовся ніхто бажаючий купити її. Хоч нива була родюча та рівна, всі відмовлялись, нібито далеко, туди дикуни загощають і всяке інше.

Тепер, коли стара побачила таку красну пшеницю, як золото, зраділа, перехрестилась та подякувала Господу за врожай, подумала, що треба чим скоріш жати, поки немає дощів.

Через два дні прокинулася на зорі, зварила борщ з квасолі, в який кинула кілька шматків буженини і топленої ковбаски та шкірок зі свинячого сала, яке через літо тримала у ропі.

Добра вийшла сербанка, її запах розвіявся на всю Лалу і розбудив навіть сусідів. І внуків полоскотав приємно в ніс, пробудивши їх раніше ніж завжди. Потім зварила велику, мов колесо з воза, кулешу і поклала її в торбу біля овечої бриндзі, а у шуфлей сирянки із сметаною – та давай на Верх, а звідти на Дуброву.

Коли дійшли, роси уже не було, а сонце піднялось високо.

Полуденок покладали у холодильник, під березою коло горбів, і взялися за серп. Жінки жали, а Петрушка Босий косив межі. Петрик із Павликом вилізли на один із горбів, бо на другому була якась суха хаща, та щось бабрали там, чи може грались, за що їх висварила бабуня.

– Ану, діти, долу удти! Не годиться там сидіти!

– Як не годитса? Ми шукаємо котел із золотими грушми, про який розказував старий Урсул, – мовив один з них.

– Злізайте скоро та бігом снопи носити до купи!

Павлик крикнув щосили:

– Дивіться, лисиця біжить!

– Штос несе у зубах, – додав Петрик.

– Давай за нев!

Лисиця шугнула в кущі, а хлопці взяли за снопи.

Робота кипіла. Коники скакали та цвікотіли у траві, птахи щибетали наввипередки, а жаби рапкали десь у млаці.

– Буде дощ, – гукнув Босий. – Давайте змагайтеса.

(Далі буде).

Михайло-Гафія ТРАЙСТА

У НІЧ НА СВЯТОГО АНДРІЯ

(Новела)

(Продовження з № 234)

Скоро після зникнення Карли, зник з казарми і капітан кавалерії Вольфрам Урбанек, але після кількох днів його тіло, розірване хижим звіром, мабуть, вовком, було знайдене під одним із горбів Солован, де річка Іза впадає у Тису. Ніхто не зробив ніякого зв'язку між зникненням банщиці Карли і смертю офіцера Австро-Угорської імперії.

Анджей відійшов від вікна і затримав свій погляд на намальованій ним копії картини Антона ван Дейка «Смерть Клеопатри», яка висіла на одній зі стін кімнати біля теж ним намальованої копії «Самсона і Далілі». Йому дуже подобався цей фламандський живописець, учень Рубенса, який став художником англійського королівського двору. Погляд Клеопатри повний здивування й захоплення перед змією, яку цариця Єгипту вибрала як інструмент для самогубства, – коли вона послабить хватку, змія вкусить і наповнить її тіло смертельною отрутою. Йому здавалось, що вперше бачить очі Клеопатри, в яких не було ні крихітки страху перед цією грою зі смертю.

Раптово Анджей відчув щось, можна б сказати, схоже на страх. Це почуття було зовсім невідоме йому до того часу, і воно майже зачаровувало його... Або, може, то не був ніякий страх, а лише впевненість, що Дарка існує тільки для себе самої і що він ніколи не зможе дійти до її серця. Ні, це не був страх, і мови не може бути про страх, бо страх народжується перед майбутнім невідомим, а він звільнився від майбуття.

Анджей не був православним, як він це сказав своїм друзям, для того, щоб не був змушений щонеділі йти з ними до місцевої католицької церкви. Церква була єдиним місцем, в яке він не мав ніякого бажання заходити, хоча заходив багато разів з різних причин в різні культові споруди, але в жодному з них не відчував себе так неспокійно, як в католицькій церкві, мабуть, через її барокові інтер'єри. Гіпсові статуї розп'ятого Спасителя та Пречистої Діви Марії, виконані в натуралістичному стилі, здавались йому занадто людськими і непокоїли його так само, як і походи в день Тіла Господнього і католицький ритуал сповіді. Звичайно, він не очікував, що церква, ікони, розп'яття, статуї, голос священика чи запах ладану будуть заспокоювати його, бо він же був тим, ким був, і для таких, як він...

Міг відмовитись будь-коли і стати знову смертним, тоді зміг би насолоджуватися душевним спокоєм, який дає кожному віруючому церква, ікони і молитви... тоді кохав би, як кохають смертні, спостерігаючи, як кохана особа втрачає свою красу, як на її обличчю появляються зморшки, як рідшає її волосся, випадають зуби, як гне її старість перетворюючи в грудку глини, в купу гною, якою мав би стати і він.

Йому було достатньо думати про старість, щоб більше не бажати нічого, окрім того, що в нього було, – безсмертя. Старість йому здавалась жакливою, потворною і собачою. «Гарними старими людьми можуть бути тільки селяни», – часто думав Анджей, пригадуючи собі свого дідуся Кирила зі Старого Самбора, його зморщені руки, які чомусь-то вічно пахли гасом і нафталіном. Але дідусь відійшов у вічність, а йому, коли приїздив до Старого Самбора, залишилась тільки стежина, яка вела до покинутого млина, де жив старий Гаврило – єдиний, який знав його таємницю. У Гаврила ще був брат Марко, який служив полковником у царському війську, який теж дізнався, чи тільки підозрював Анджея, про що натякнув на одному з балів, після чого всі, хоча й не вірили у Маркові слова, почали його дражнити. Першою почала Горпинка, дочка промисловця Кленова, яка сказала Маркові, що чекає з великим задоволенням, аби Анджей покусав її в ніч повного місяця...

Анджей намагався сміятись з її слів, але його сміх перетворювався в палкий гнів, який так клекотів у душі, що він ледь зміг приховати його.

Спочатку хотів чатувати на Марка, щоб його... але потім вирішив покинути рідні місця, і на відміну від інших молодих людей, які направлялись на захід, мріючи про Варшаву, Прагу, Відень, Берлін та Париж, він відправився на південь і вирішив зупинитися в Сіґетграді, де подружився спочатку з угорським поетом Варадієм, якого багато із співвітчизників вважали зрадником угорської нації через те, що він 1893 року підтримував одного з румунів, поки той зайняв посаду округового юристконсульта, а також опублікував у часописі «Máramoros» вірш, в якому назвав бывшего юристконсульта, угорця Латора Шандора, «політчною повією», «бандитом» і «курвою округу». Пізніше Анджей подружився з вірменським художником Симоном Голлоші, який мав власну школу малювання в Тячеві, а також з угорським художни-

СПІВАЮ

Слова Івана АРДЕЛЯНА

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Помірно

Voice

Спі - ва - ю, серце без ду-ші, мрі - і без на - дій, на-че
 клич сар - ни на пус-тих бе - ре-гах... Спі - ва - ю,
 ві - тер без крил, не - бо без зі - рок, на-че шум мо - ря
 без ча-йок... Спі - ва - ю, поштовх химер-ний, що тис-не на
 ду - шу, не - мов сліди на си - ву скро - ню... Спі - ва - ю-----
 ----сон - це й ві - тер, поштовх хи - ме - ний, спі - ва - ю.

Співаю,

серце без душі,

мрії без надій,

наче клич сарни

на пустих берегах.

Співаю,

вітер без крил,

небо без зірок,

наче шум моря

без чайок...

Співаю,

поштовх химерний,

що тисне душу,

немов сліди

на сиву скроню...

Співаю,

сонце й вітер,

поштовх химерний.

Співаю.

◆◆◆◆

ком Іштваном Реті з Великої Бані, що знаходилася по той бік Гутинських гір.

Одного разу Сімон Голлоші взяв його з собою до Роносзейку, де в католицькій церкві малював картину-ікону «Марію з немовлям». Тут на одній з терас він зустрів студента Алайоша Сзіґмонда, який запросив його до замку, де Анджей залишився жити, винагороджуючи гостинність господаря Анталю Курукуза своїми полотнами, в основному, копіями робіт відомих художників.

Насправді, поки не намалював портрет чарівної Дарки, Анджей не відчував жодної насолоди в живописі, незрозумілі почуття обгортали його душу завжди, коли він знаходився перед мольбертом. «Для кого це все?» – мучило його питання. Одного разу, сповідуючи свою стурбованість перед професором Голлоші, той, сумно посміхаючись, сказав:

– Мій дорогий Анджею, ти талановитий художник, але, на жаль, боїшся стати справжнім митцем. Ти не маєш права забути пристрасті, без якої не існує

мистецтва, ти повинен відточувати свої почуття, перемогти всі світські турботи, підніматись високо-високо і десь там, на межі безумства, відобразити суть твору, над яким ти працюєш, а потім повернутись до нормального стану і відновити свою рівновагу, бо в мистецтві немає спокою, а відмовитись від покликання до мистецтва, яке є священним, – це великий злочин!

Але для Анджея не було нічого святішого від тієї звичайної тишини, і ніщо не втомлювало його більше, ніж своєрідна банальність живопису. Він був упевнений, що в стані легко досягнути майстерності цього ремесла, перед яким відчував тільки огиду і смуток. Тільки після зустрічі з чарівною Даркою, коли став перед мольбертом, щоб написати її портрет, зрозумів, що таке пристрасть, що значить підняти високо-високо і там, десь на межі безумства, відобразити суть, яка визначає справжній художній твір...

(Далі буде).

Павло РОМАНЮК

НЕЗАГОЄНІ РАНИ

(Продовження з № 233)

...Дорога до села Нідерзат далека. Завтра буду знову возити гнилу картоплю...

Тоді бруд і сморід картоплі змішувались з думкою і мрією про втечу...

...вартові стояли, мов гнілі пні в старому, бурєю знівеченому лісі.

...Можна дуже легко забратися звідси, і при вартових... До весни ще далеко... Я вартую свої ялини, навіть у сні, але спробувати втекти ніяк не наслідуюсь... Тут так погано... Навіть тоді, коли втомлений до безсилля, не можу виспатися, як бог приказав, шляк би го трафив!.. Вдень говорю сам з собою... Говорю. Ночами, якщо не виходимо на роботу, сплю... Думаю, що життя полоненого – це сон... Ха-ха... Боже милостивий, як я тут опинився? Коли зловили, треба було якось вислизнути з їх рук, мара би їх взяла, бо тепер гіркий мені світ та три дні...

...«Не забудь мішечок, який я тобі злагодила. Тут в С. є хліба, а там, куди підеш, хтозна як буде!.. Помреш з голоду... Йди з богом... Буду чекати...»

Переповнений перон – море думок, гадок, любові, містерій, прощань, чекань – кипів, мов мурашник перед дощем серед безмежного поля.

Думки змішувалися з гомоном переповненого перону.

Те випадкове знайомство з чорнобривою маляркою, яка теж бозна де спиниться, як і я, довгий час не давало мені спокою, цілу дорогу до Н.

...Як скоро то пройшло... І ті там, в кутку перону: Руснак і Йосип – гуцули з Буковини, – роз-

клалися їсти... Та чому не підходили? Ми ж знайомі!.. Правда, випадкове знайомство скоро розривається, не триває... Але в такій ситуації, коли ми всі в одному глечуку... А, може, стидалися Рожіки?... Не хотіли пересказати, га? Може, маєш правду, Васи!... Інколи селянин краще за гордого пана поведеться... Подумай лиш, дивися: селяни, а знають поваги. Смішні то легіні, побий їх... Вони

не з тих, як Бурсуків. Питають: «Где мать?...» А він: «Г-г... – медь на горісі...»

...ліс продовжував свою симфонію. Коли я пробудився зі сну, вже застелилась навкруг глибока тиша. Дехто з побратимів уже хропів. Задимлений ліхтар мерехтів у кутку хліва.

Не було чути жодного руху.

Все спало. Навіть дерева лісу спали цвинтарним сном, тільки раз у раз поскрипували, мов батькова дерев'яна нога (бідний батько!..), коли нахилився, підпираючись на палицю, щоб взяти що-небудь...

...в той момент хотілося вірити, що і дерева мають душу, серце, тіло, яке відчуває, передчуває, знає, рухається, коливається в обіймах вітру...

...хотілося вірити, що шепіт, скрипіння дерев подібні до шепоту людини... чоловік засне, а думки про денні клопоти турбують плин його буття.

Тоді зароджуються сни...
Дерева, мабуть, не існують, а тільки скриплять, відпочивають, скреготуть і плачуть...

...Тапрощоговориться тепер під Федецулською липою?

...Думки та спогади юрилися, громадою входили в уяву, але десь в тому самому клубку думок пливло тільки одне: «Втекти з полону».

...може, цього вечора пощастить... А якщо ні, то...

...кроки сторожі ритмічно постукували по ледь зладнаному містку через неглибокий яр. ...тиша турбувала мене, давила... ...щоб тільки за дріт, а... ...до Одеру...

Вийшовши надвір, ніч сірим рукавом обняла мої очі. Моментально я не знав, куди ступити. Кроки сторожі віддалялись...

Коли б тільки пощастило... Боже поможи... А, де?... ага, там... Кліщі взяв?... Так, кліщі у мене. Аби не загубити!.. Коло виходку спинився. Озирнувся. Хотів котити в яр, наліво. Сторож завернув свій щовечірній обхід. Примушений ситуацією, я ввійшов до виходка.

...ніякої надії!.. Чорт забери!.. А тут, до фраса,

загину, зогнию... Ади, передучора Ілько Р. упав знеможений, а «ті» наказали відвезти, ніби, в лікарню, а там...

.....
В бараці тихо.

Сонні полонені подобали на отару сірих овець, які розляглися під плотом в якомусь селі, де їх, повертаючись з полонин, захопила непроглядна ніч.

Холодний покровець оповивав моє сухорляве тіло.

Вмерехтінні задимленого ліхтаря зав'язувалися нові страхітливі сни.

Невдача втечі – вже не перша – перестала переслідувати думки, обходила, лишаючи їх вільними; ту прогалину – вільне місце – приділяла сну, який тихо наближався, заслонював думки, м'яко і лагідно оповивав зіниці...

17

«...Білий вуаль покривав мої плечі, гладив білу сорочку, мов легкий весняний зефір після дощової години. Та де поділися гості? – думала я, оглядаючись.

Дружки мої і його, мого нареченого, сходили, збігали всі кути села.

Вже мали надійти запрошені і незапрошені... Ще калачі не допечені?! Ой, йой, йой... Де ділися мої? Де батько, брати, мати, невістка де? Де музики? Де-е-е?! – відпунювався мій голос...

На подвір'ї було тихо, так тихо і прекрасно, приємно...

Де поділися мої?

Мимо плечей пролетів синій птах. Замахав крильми, каркнув: «Кр-р-а-а, крр-а-а!!!»

«Мамо! – закричала я. – Батьку! Марі-і-і!»

Сильний удар бубна заглушив мій крик.

На ті удари, мов з-під землі, почали сходитися всі: родичі, знайомі, запрошені і незапрошені, діди, прадіди, прапрадіди... Весь рід зібрався. А я буду веселою... З усмішкою зустрічала їх...

Вони наближались до мене, цілували мене, обнімали. Ось так: «Ц-ц-цмок...»

Якогось кривого вуйка привезли на триколісному на чорно пофарбованому візочку, висадили в гайок, а звідти церемонно піднесли і поставили коло мене за стіл.

Хромою ногою він наступив на мій білий вуаль.

Не могла я рухнутися на крок.

Знову хтось вдарив у бубон.

У широке, все в квітах подвір'я, бозна звідки, висипались веселі музики з баченими і небаченими дотоді інструментами.

Мій батько стояв у кутку кімнати, підпершись на одвірок комори.

Його очі сяяли, раділи: «Ось, такого весілля ще ніхто ніколи не видав у Роні!.. Хай лопне сусід Федір із заздрості!.. Ха-ха-ха... В мене весілля! Не сміх... Одну доньку маю, не двадцять! Ха-ха-ха...»

В той саме момент, коли я слідкувала за батьковою усмішкою, диригент оркестру підніс мені червону квітку, подібну на ружу, яка росте на цвинтарі і в попа в городі... Подав квітку. «Який чудовий чоловік!» — думала я. Потім він поцілував мене в уста...

Довгий поцілунок (не був зовсім солодкий), запримітили беззубі бабусі і стали перемовлятися між собою.

Заграли музики. Мене хтось несподівано обняв, підніс на руках, зірвавши вуаль, наступлений хромою ногою вуйка, посадив за стіл і зняв вінок, – ой, який прекрасний вінок! – і коли я придивилась добре, – не знаю, звідки стільки сили появилася в моєму погляді, що я могла запримітити все: в мужчини, який появилася коло мене там, де мене посадили, — не було лоба. А замість носа був орлиний дзьоб.

Я скрикнула, мовби хтось встромив мені у груди ніж.

Звідкись в кімнаті появилася чорні собаки і кинулись кусати гостей.

Випуклими, мов цибулини, очима я дивилася, як розшматували живого диригента, рознесли... Потім стали рвати присутніх...

Погасло світло.

Світлі, блискучі очі собак наближались до мене.

Я закрила очі.

Закричала, заридала...

.....
«Ой! – ступайте уважно, чи позакладало вам, вуйку!» – скрикнула від болю, просинаючись, Чорнякова Людмила.

Федір Ф., не хотючи, наступив на Людмилину ногу.

(Далі буде)

Микола КУРИЛЮК

НЕМЕРКНУЧА ЧАРІВНІСТЬ ЗИМОВИХ СВЯТ ДАВНОМИНУЛОГО ДИТИНСТВА

Нині я живу в селі Марицея. Вечором перед Різдом чи, як у нас кажуть, на Перший Святий вечір, за давнім звичаєм, пішов я із Святою вечерею до рідні з Марицейки, присілка мого дитинства, що за горою Грунь, праворуч шосе Сучава – Радівці.

Після Грудневої революції тут побудувалося сорок хат, але багато людей зараз у чужині. А дітей майже немає, – всього лише зо два десятки від I-го до VIII-го класів!

Ішов я селом, і не зустрів нікого! Тільки там-не-там колядували дітлахи.

І тут же згадав я моє босоніге дитинство, вернувшись думками на півстоліття тому назад.

З пам'яті виринув колишній нині покійний мій однокласник і приятель Дмитро Костинюк, з яким я ходив колядувати. На місяць перед Першим Святим вечором ми починали вивчати колядки. Одного вечора у нього, а другого – у мене. Ми точно знали, яку колядку мали колядувати у кожній хаті. То були колядки парубкові, дівчині, г'азді, г'аздині, самотнім людям тощо. Пригадаю кілька назв колядок: «Гой, рано, рано, в неділю рано», «Гой, у цього пана...», «Гой, згору вітер повіває, здолу військо налігає», «Ци вітер віє, ци вогонь горит», «По дворі ходит, з конем говорить»,

«Фаливси конем перед королем», «Мала мати одну дочку», «Гой, у лісі, в лісі під дубиною», «Гой, попід лужок, там оре плужок» і ін.

Закінчивши вивчати колядки, ми два склали «іспит» перед моєю нині покійною мамою Катериною. Якщо не знали справно колядувати, мама могла не дати нам згоду іти з колядою.

Колядували тільки по-українськи, а за це діставали яблук, горіхів, де-не-де і по кілька банів, а може, і цілого лея! Траплялося і так, що після колядування під вікном, нас запрошували до хати, що було великою честю, угощали, ми також колядували і в хаті, після чого нас «щедро» винагороджували. Це траплялося не в кожній хаті.

Сьогодні? Дітлахи колядують по-румунськи дуже коротенькі колядки і хочуть тільки грошей.

Давно ходили колядувати і парубки. На заколядовані гроші наймали «банду», керовану славнозвісними музикантами Костікою чи Гаралуцою з румунського присілка Ґура Солчі, банда, яка своїми духовими інструментами (трубками) грала на танцях протягом свят. Ходили колядувати також і жонаті. Наша маленька Марицейка дзвеніла колядницьким співом, який лунав аж поза річку Сучаву, до сусідів. На моє щастя, сорок років тому мені вдалося записати на магнітофоні чимало стародавніх українських колядок.

Декілька слів і про Новий рік. Хлопці ходили «гейкати», тобто обходили господарства з румунським новорічним «Плугушор»-ом, в декламуванні якого часто вживається спонукальний вигук «Гей!». Багато з нас робили «Маланку», – маскувалися у попа, дохтора, дідька та ведмедів. Хто попадав у руки «маланок», то не добре йому випадало!

Раненько на Новий рік діти ходили сіяти. Першими ішли хлопці, бо вважалося, що, де першим сіяв хлопець, там у господарстві все буде гаразд. А нині? Маланки тільки у сусідній Данилі ще ходять.

Перед Другим Святим вечором (Водохрестя) діти ходили з «кіралеями»: освятивши воду у церкві, священник вирушав у село обкроплювати

МІРАЖ

Слова Миколи КОРНИЦАНА

Музика Івана ЛІБЕРА

Помірно

господарства свяченою водою, а за ним услід радісно підбігала ціла зграя дітей, одухотворено вигукуючи «Кірелейса!» (з грецької мови «киріє є лейсон» = «Господи, помилуй»). А нині? Майже ні одна дитина не підбігає за священником. Село – наче «глухе», із-за чого мені та й іншим ровесникам душа проймається млосною тугою.

Бувши малим, я дуже любив ходити до церкви на Водохрестя, щоб принести потім додому свяченої води, маючи глечик, гарно прикрашений барвінком і «вішкою» з васильку. Старші приходили до церкви з «ґарніцем» (великим глеком).

Всі хлопці мали при собі губку, яку підпалювали свічкою під час Божої служби.

Прибувши з церкви, ми сідали за стіл, мама губкою запалювала «Тріцу» (правильно – Трійця = воскова свічка, огорнута стеблами васильку,

оздоблена калиною та барвінком) і доторкала нею дітей, щоб не боялися вовків. Опісля брала вона глечик із свяченою водою і, покropивши чоло кожної дитини, урочисто проказувала: «Чесний (чесна), красний (красна), ек водиця – світа Йорданиця!» Після такого ритуалу вся сім'я обідала.

На Другий Святий вечір у нас також ходили колядувати чи щедрувати, виконуючи величальні щедрівки, присвячені господареві і його сім'ї, якими урочисто бажали щастя-здоров'я членам сім'ї, повної благодаті у господарстві та щедрого врожаю у полі. Сьогодні, на жаль, тільки згадки про ці колишні веселі, життєрадісні моменти, і то лише особи поважного віку переживають ці почуття, серед молоді, яку не слід засуджувати, все це пропадає! Шкода, шкода, шкода!..

Лариса-Міхаєла ТРАЙСТА

НЕБИЛИЦІ З ДІДУСЕВОЇ СКАРБНИЦІ

БЕРБЕНИЦІ З ГРІШМИ

Одного разу дідусь збирався йти на ярмарок аж у Поляни. Коли я його запитала, навіщо він збирається йти так далеко на ярмарок, аж ярмарок є кожного вівторка у нашому селі і кожної суботи у сусідньому селі Петрові, він відповів мені, що на таких ярмарках саме барахло, а на ярмарку в Полянах ще можна знайти хосновитих речей, бо полянці добрі майстри і не забувають свої месерії (ремесла). Вечором дідусь повернувся з гарною двадцятилітровою бербеницею, якій радів, наче дитина новій іграшці.

– І що ви будете в ній тримати? – запитала я дідуся.

– Та в бербениці можна тримати молоко, бриндзю, муку, а давно тримали і гроші. Твоя прабаба Марія Нисторка розказувала, що одна баба одовиця мала аж дві бербениці золотих грошей, але така скупа та лиха була, що не хотіла дати своєму синові ні жменьку грошей, аби тот са запомуг хоть мало.

«Дайте ми, мамуко, хоть мало грошей, бо ади не встигаю доробитися, а діти ми ревуть із голоду та ходять іззуті (босі) та дрантиві, люди сміються із мене», – просит та благає син, а стара усе своєї: «Не даю ти нічо, бо ади, я хочу са уддати, жду аби прийшов ня усватати пан із вариша (із міста), бо не пуйду хоть за якого путегатьоша (з вонючими гачами)!\», – удказує му стара.

Што мав чинити бідний син, договоривса із жонов своєв, позичів уд жида грошей, пушов до Согота та си й купив новий анцук (костюм), файний обув, білу сорочку, ще й кравату, обстригса файно по-панськи, упорфіновавса, та убраний так по-мадярски іде до старої, до мами сей.

«Добрий день, молодичко!\», – уклоняєса, а молодичка така стара, што ледве ногу за ногов тігає, і не довижає добре та обпитує (обмацує) єго, як убраний, а як напирала костюм та кравату, а на ногах обув – не постоли, а ще юй запахло порфіном, не знала што чинити із радощів.

«Йой, дай вам боже здоровлічка, паночку, а як ви суди заблудили у наше село?», – звідусь го стара,

рада, што ун юй казав «молодичко».

«Та я прийшов вас сватати, бо єм чув, што са хочете уддати за пана, а я пан із вариша, повезу вас у вариш, та мете панієв. Хочете уддатиса за мене?», – звідусь стару.

«Ой, хочу, паночку, хочу, як бих не хотіла, сівешно (радо) йду за вас!\», – аж пудскочіла стара.

«А грошей маєте?»

«Маю, паночку, маю, як бем не мала, маю дві бербениці золотих грошей».

«Но добре, у суботу я прийду із музиками та повезу вас у вариш, удгуляєме весіля, а удтак сей будеме жити по-панськи», – побістив (пообіцяв) старуї.

У суботу рано баба устає до днини, бо прийде молодий, та крічїт на когута:

«Устань, когутику, та кукурігай, бо в нас нині весіля!»

Та ледви ізийшло сонце, а у баби на загороді банди б'ють (музики грають), баба така рада сідає на вуз, бо єї пан везе у вариш, а «пан» усадив бербениці з грушми на вуз, бо наймив вуз та й музики, та єї обвіз дес одні десять раз округ города, із музиками, та каже:

«Но, гата! Уже єсме у вариши, тепер, молодичко, єсте паніка».

Завів єї назад до хижи, а сам ніби пушов управити гостей, та пропав із бербеницями, повними золотих грошей.

Баба бідна ждала, ждала, а далі почала мацати, аби виділа, што є у пана у хижи. Мацає, мацає, а далі починає опіватиса (голосити): «Лавонька, як отамонька!\», а як напирала горнець, каже: «Та й шолобан, як отам!\», а потім склонила голову на стул, реве та каже:

«Ей, столику муй кедровий,

У тебе лапки яворові,

Пушли мої бербениці,

Пушли мої червонці».

Так би ти знала, доню, на што хоснуют люди бербениці, а я, коли напирачу бербеницю повну грошей, та са оженю, возьму собі паніку із вариша, пожартував дідусь, йому ж уже дев'яносто років.

Дитячі сторінки

Г. Усач

ПЕРШИЙ СНІГ

Зима така недобра,
Така скупа зима,
Бо снігу для хлоп'ят
У неї ще нема.

Послухай, чорна зимо,
Пора уже, пора:
Санчатам нашим сниться
Засніжена гора.

І лижі дуже хочуть
Побігти по лижні,
А діти марять лісом
У срібному вбранні.

І от одного ранку
Ми бачим у вікні:
Все біло, біло, біло,
Немовби уві сні.

Це сніг на білих лапах,
Нечутних і м'яких,
Підкрався, наче кицька,
І біля хати ліг.

В. Каменчук

ЗАЙЧИКОВІ ВУХА

Сіє, віє, завіва
Снігом завірюха,
А у зайчика, хоч плач.
Дуже змерзли вуха.

Він і валянки узув,
І вдягнув кожуха,
А з-під шапки, ну, хоч плач.
Виглядають вуха.

– І чого ти зажурилась? –
Цокотять синички.
– Ти б собі вдягнув на вуха
Теплі рукавички!

М. Пономаренко

ПОДАРУНОК

Сніговик для сніговички
Сплів із снігу рукавички.
Попросила сніговичка:
– Подаруй ще й черевички
Із бурульок крижаних,
Буду ковзати у них.

В. Бондаренко

БІЛИЙ КІТ

Котик вибіг за ворота,
А на вулиці — зима!
Білий сніг і білий котик —
І kota немов нема!
Лиш на кінчику хвоста
Видно плямку у kota.

А. Качан

ЗУСТРІЧ

До нас прийшла зима-чаклунка,
Засклила річку, як вікно,
Намалювала візерунки,
Яких не бачив я давно.

А на моєму підвіконні
Вже тиждень, ніби жартома,
Горять жар-квіти у вазоні,
Яких не бачила зима.

Зима зустрілася із літом, —
Оце так диво! Навіть кіт
Весь день мурликав біля квітів
І обережно нюхав цвіт.

Дитячі сторінки

Іван ФРАНКО

Абу-Касимові капці

Продовження з № 234

(Казка)

V. РОЖЕВО-ПАХУЧЕ ПРОБУДЖЕННЯ АБУ-КАСИМА, ГІРКИЙ ПЛАЧ ЙОГО І РІШЕННЯ – СПАЛИТИ КАПЦІ У ОГНІ

Не злякався так Нона того,
Як його з човна сухого
В морську кинули глибіню;
Не в таке впав остовпіння
Беда, як мертве каміння
Прорекло йому: «Амінь!»

Сонні очі протирав він,
Щоб довкола поглядить.

Поглядає – горе! горе!

У покої наче море
Запахує розлилось.

А в тім морі серед хати,
Мов остров якийсь заклятий,
Бовваніє чорне щось.

Чи то казка? Чи то сниться?

Щоб зовсім протверезиться,
Він потяг себе за ніс.

«Ні, не сплю! І ось вже дніє.

Та який се холод віє
Крізь віконце? Що за біс?»

Він зриваєсь, з ліжка сходить,

По тім морі босо бродить

По самісінькі кістки;

Раптом скрикнув, мов безумний,

Впав на ліжко, мов до трумни, –

Зрозумів усі звістки.

Він пізнав те чорне диво,

Що близь ліжка гордівливо

У олійку розляглось:

Не остров се в океані,

Його капці окаянні

Повернули к ньому ось.

Не такий філістимлянів
Страх напав, як стовп той грянув,
Що звалив сліпий Самсон, –
Як злякався Абу-Касим,
Коли брязком-стуком разом
Вдарило йому на сон.

«Боже правий! Боже правий!
Чи то сон такий лукавий,
Чи кругом валиться світ?» –
Так, прокинувшись, бурчав він,

Як пізнав їх дід нещасний,
То йому відразу ясний
Став весь зв'язок загадок:
Шибя збита, бутля збита
І та річка скрізь розлита –
Весь покій в олійку мок!

«Боже! За що ж стільки кари?

У підлозі всюди шпари,

Весь олійок пропаде!» –

Скрикнув Касим, серед хати

Скочив, щоб олій збирати, –

Але де збирати, де?

Поки там найшов боклагу,

Вже старого скупиндрягу

Кара повна досягла:

Весь олійок втік у шпари,

Окрім запашної пари,

Дошка голая була.

Став наш Касим, страту баче

І сердечне, ревне плаче,

Бороду на собі рве;

Кілько раз на капці гляне,

Їх клене, щодуху стане,

А лютує, аж реве.

«Капці, капці, каро божа!

Що за демон з Тігру ложа,

З дна річного вас добув?

На мою тяжку руїну

В нещасливу годину

У вікно мені шпурнув!

Чом не довершив вже злоби

І мені вас, до хвороби,

Не шпурнув на лоб старий,

Щоб я світу більш не бачив,

Дитячі сторінки

І не кляв, і не собачив
З горя так, що боже крий!

Що ж я буду, бідний, діяв?

Всі надії, бач, розвіяв

Лютий ворог в один мах!

Через капці проклятущі,

Наробив з олійку гущі,

Сотню п'ястрів висав прах!

Капці, капці, бузувіри!

До якої ж ви ще міри

Дійдете в завзятті злім?

Краще б кров мою ви пили,

Аніж бутлю сю розбили!

Щоб розбив вас божий грім!»

Але капці серед хати
Розляглися, як магнати, –
Чорні, мокрі та важкі, –
Вид їх брудний, безугарний,
Та за теє запах гарний,
Бо в олійку по пряжки!

Вид сей – Касимова скрута.

Піднімалась злоба люта

В його серці против них.

«Стійте, кляті шлапацюги!

За всі шкоди і наруги
Я на вас пімщуся вмиг!

Моїх рук ви не втечете,

Марно, гидко пропадете,

Як собаки навесні!

Як жидів, тих кровопійців,

Єретиків-боговбійців,

Я спалю вас у вогні!»

Сю завзяту постанову

Й грішную її основу

Абу-Касим проскрипів,

Потім капці взяв за чуби,

Щоб задвигать їх до груби,

Та враз став, мов остовпів.

«Мокрі, кляті! Що робити?

Як же їх мені спалити?

Адже треба сажень дров,

Поки шкіра ся розмочла

Висхне – щоб тут нагле здохла! –

Значить, кошт і страта знов!»

Винесу хіба на кришу,

Там на пару день їх лишу,

Най собі на сонці схнуть,

А тоді на славу божу

Дідьче те насіння вложу

У огонь – та й к чорту в путь!»

Так собі розміркувавши

І на палку капці взявши,

Касим їх на дах поніс.

Верг там, та не бачив того,

Як сміявся і кпився з нього

Злий збиточник, клятий біс.

СМІШИНКИ-ВЕСЕЛИНКИ

Дарма

– Що ти робиш, Оленко? –
запитує п'ятирічну дівчинку старша
сестра.

– Пишу листа своїй подружці
Каті.

– Та невже? Але ж ти не вмієш
писати.

– Дарма, – відказує Оленка. –
Катя ж не вміє читати.

Драбина

Максим прибіг до матері й
каже:

– Мамо, я перекинув драбину.

– Драбину? Швидше скажи про
це татові!

– Тато вже знає. Він висить на
люстрі.

Тюбик пасти

П'ятирічний Юрчик запитує
батька:

– Тату, ти знаєш, на скільки
вистачає одного тюбика зубної
пасти?

– Не знаю, синку.

– На всю ванну, коридор і ще на
половину нашого паркана!

Знайомство з природою

Міський хлопчик уперше з
батьками приїхав до тітки на село.
Гуляючи довкола, він побачив у
траві кілька пляшок з-під молока і,
захекавшись, прибіг до батьків:

– Тату! Мамо! Я тільки що
знайшов у траві гніздо корови!

(Далі буде)

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

БУДЕННІ УРИВКИ

***

Звідки прибув Ліке у Верхнянку, ніхто не знав, працював то тут, то там, за що хто дасть, а далі переселився жити до вдовиці Лучіхи, і так гарненько собі жили, що аж. Кожного року вона йому дарувала дитиночку, і так через кілька років Ліке став батьком сімох хлопчиків і двох дівчаток. Після дев'ятого народженого, Ліке задумав охрестити своїх нащадків, але не в церкві, а в нього вдома, бо де поведе таку отару дітей до церкви? Священик погодився і в недлю після служби приходить до Ліке, а діти, як побачили попа, повтікали, поховались, куди котрий міг, залишилось тільки немовля.

Священик приготував все що треба, відкрив книгу і питає:

– Котрого ирстимо (хрестимо), пане Ліке?

– Та як котрого зловите, того й ирстїть, отче! – відповів байдуже Ліке.

***

– Васи', устань, бо оди, туй пуп, уже «Во Йордан» на загороді співає, – сплеснула руками Анна Шльомбиха.

– Га? – гакнув п'яний Шльомба.

– Устань кажу, бо пуп уже у дверьох!

– Но, міні твуй пуп, – бовкнув Василь.

Анна більш не сказала нічого, бо панотець увійшов до хати і почав кропити, та якось, хоча чи не хоча, бризнув помелом прямо Василеві в обличчя.

– Што са брижчеш, цуцлику, мамку ти солодку, бо зараз тя научу бризкатися!.. – погрозив панотцю Шльомба.

***

Повернувшись додому із заробітків, Дьорді Конарь зловив свою жінку Марію на гарячому.

– Бог би вас побив, я вам сонце пудпрячу обом, крикнув розлючений і кинувся до дроварні за сокирою, та поки знайшов сокиру, Марія бігла вулицею кричачи «люди не дайте!», а любас мовчки городом до потока.

Конарь махнув рукою у бік вулиці і погнався городом навздогін за любасом, догнав його край города у вербах і почав періцати топоріщем сокири, куди попало.

– Йой, Дьордіку, не бий, бо ото пан Кокош! – донісся до нього голос Марії.

– Хто есе є, Марі'? – крикнув Конарь і, глянувши на того, здав собі справу, що вперше бачить його.

– Пан Кокош, Дьордіку!

– Який Кокош, Марі'?

– Новий анджінірь, Дьордіку!

– Та што не кажеш, моймо, што сесе пан анджінірь, а я із загоряча... Агі на тя з фофнеу, перебачте ми, паночку, бо тота звия!..

***

Коли Іван Ліщарь дізнався від старої Финячки, що його Олена «вчора розклалася у саду пуд грушов із швагом Іштваном, та так фітькаліса, што аж искри пирскалі», то розпочав «сварку»:

– Айбо, Оле', бери го мара, три дни ес не годна перебути без чоловіка, не годна есжити без гашника?.. Знала ес, што маю прибути із роботи, якої фени ес розклалася із Іштваном, аж ес са хотіла розкладати, то було са розкласти із кимос іншим, а не із швагом, та й аж уже ес са розклала і з ним, та у саду, Оле'? У саду, аби тя виділи сусіди? Не маєш хижу? А міні лице лупити, аби сусіди сміялися із мене? Бери го комедія, Оле'!

Олена мовчала, а Іван з досадою додав.

– Та хоть кажи штос, ади ні повадитиса (сваритися) не маю із ким.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Роман КРИКУН

ЖИВІЙ СНІГОВИК

(Гумореска)

Перед тим як сісти за новорічний стіл, весела компанія юрбою вибігла надвір, аби зліпити сніговика. Він вийшов дуже схожий на справжню людину. Наділи на нього старий чорний плащ, на голову нап'яли крилатого чорного капелюха, якогось рудого сухого сучка встромили замість носа та ще й всунули в губи мундштук із запаленою цигаркою. В темряві – стоїть собі людина, покурює знічев'я. Від легенького вітерця сигарета не гасла, а розжарювалась.

Час уже було йти сідати за стіл, аби провести старий рік, аж тут, де не візьмись, з'явився добряче сп'янілий чолов'яга. Ледь ворущачи язиком, затинаючись, він звернувся до сніговика: «Гей, мужи-ик, дай закурити! Чого ост-стовпів? Зац-ціпило?... Чуєш?...»

Не отримавши відповіді, чолов'яга спересердя з усієї сили вдарив сніговика по голові. Хоча нерухома фігура не промовила ні слова і не поворухнулась, однак ефект від удару був жахливий: з плечей злетіла голова з капелюхом, іскри від цигарки посипалися навсібіч, цупкий від морозу болоньєвий плащ сполохано зашелестів... «Ой-йой, Боженьку мій, убив!» – заволав незнайомец. Він намагався втекти з місця пригоди, проте від страху ноги не слухались – не міг зрушити з місця. «Убив, їй-бо, вбив! Що ж мені тепер буде?» – запитував у когось вже майже тверезим голосом чолов'яга, тремтячи з переляку.

У відповідь почув гучний регіт.

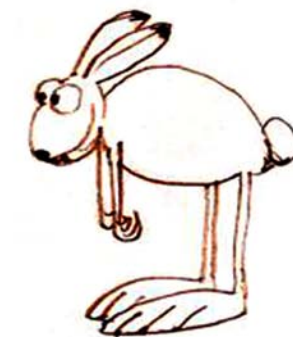
Аркадій МУЗИЧУК

РІК ХВОСТА

(Байка)

Запитав у Зайця Лис: – Хто тобі хвоста відгриз? – Відчепив його я сам, Щоб не заважав ногам Швидко бігати, стрибати. Та й не зручно з ним сідати. А узимку, у морози, До землі примерзнуть може. Щоб не мати з ним мороки – Здав в оренду на сто років. Якщо ти мені не віриш – проживеш і перевіриш. Він у мене був красивий, Трохи рудий, трохи сивий. Це у тебе – помело, Що сміється все село. Як мітла в Баби-Яги, Так говорять навкруги. Лис розсердивсь. Та, однак, Не сказав ні «ні», ні «так». Бачив він хвоста усякі – У ведмедя, у собаки, І у вовка, і в свині... А от заячого – ні. Тож почав просити зайця: – Ну, скажи мені, признайся, Ти кому віддав хвоста? Я ж не доживу до ста. Нелегке життя лисяче. Та твого хвоста побачить Дуже хочеться мені. Наяву, а не вві сні. Заєць почесав за вухом: – А тепер мене послухай. Хоч ти хитру маєш вдачу, Не допитуйся, одначе, І скажи своїм лисицям: «Комерційна таємниця – Де, за що, кому, коли Ми хвоста свої здали». Краще думайте мізками, Що робити вам з хвостами. Якщо вирішите разом, Я влаштую все відразу. Попрошу братів-зайців – І знайдем вам покупців.

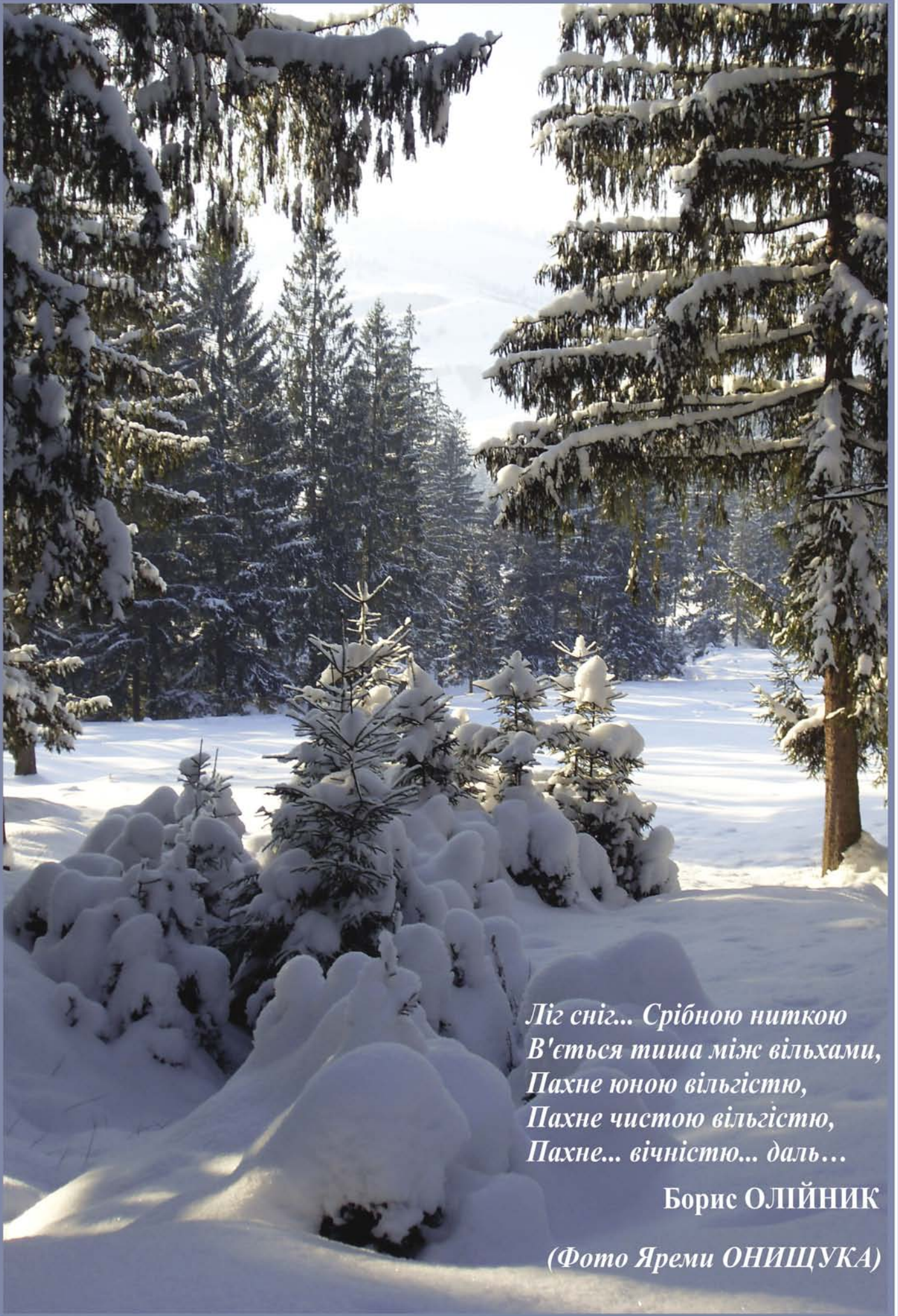
Чи то, пак, орендарів. Чи своїх, чи з-за морів. А за вами і вовки Зважаться на крок такий. А вовкам ведмідь повірить, А йому – всі інші звірі. І піде, піде лісами... Всі прощаються з хвостами. Лев, який на царство став, Оголосить Рік хвоста. І тоді увесь наш простір Стане краєм куцохвостим, – Заєць звівсь на задні лапи. – Хочеш, можна в два етапи. Операція проста –

В тиждень раз по півхвоста. Це не сором і не гріх, Он макаки всі без них. І хіба їм що, погано? Зате всі їдять банани. Ти чому притих? То як? А ще кажеш, що смільчак. – Я скажу відверто, друже: Хвіст мені від роду служить. Хай так буде, як було. Помело, то помело... Поспішать мені не треба, – Лис хвоста підм'яв під себе, Сів на нього й затужив... – Без хвоста я ще не жив. Не потрібен мені ризик, Та іще в період кризи.

Байка ця хоч і проста, Та не тільки про хвоста.

*Ліг сніг... Срібною ниткою
В'ється тиша між вільхами,
Пахне юною вільгістю,
Пахне чистою вільгістю,
Пахне... вічністю... даль...*

Борис ОЛІЙНИК

(Фото Яреми ОНИЩУКА)